

DİL NEHRİ 11

ŞAİRLER: MÜCAHİT AYGÖREN

RABİA ÇELİK ÇADIRCI

GÜLŞEN ERSAN

VOLKAN HACIOĞLU

HİLMİ HAŞAL

GÜLSÜM IŞILDAR

AYSEL KARAATLI

İLHAN KEMAL

MUSA ÖZ

ALİYE ÖZLÜ

MERAL TOKSOY

LEVENT YEŞİLTEPE

AYFER YURDAKUL

ANILAR-II

Hilmi Haşal; Tuncer Uçarol'u

Hülya Soyşekerci; Ferit Edgü ve Çığlık'ı

Muzaffer Keten;

Rahmi Emeç, Yılmaz Odabaşı

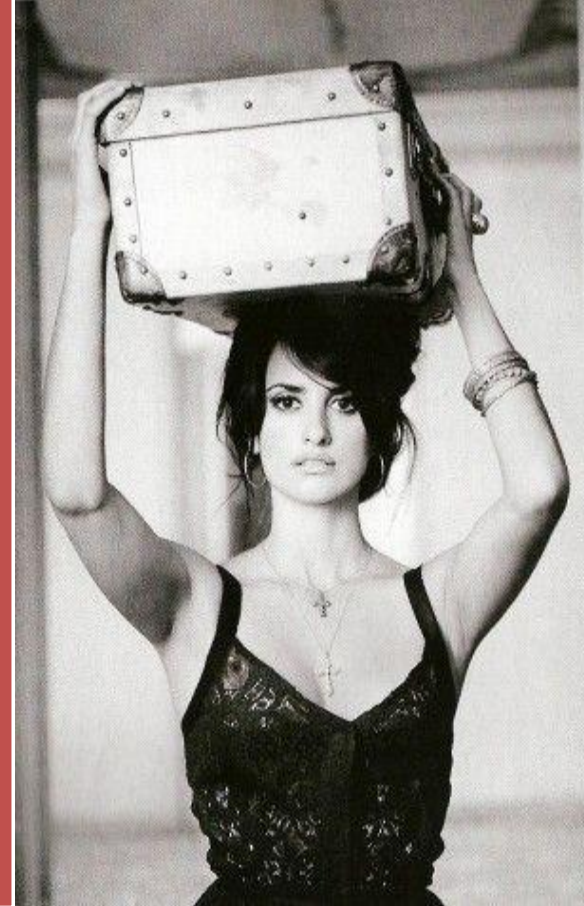
ve Erol Büyükmeriç'i

İlhan Kemal;

Lül'den Teş'e Adana'da Edebiyatı

Rabia Çelik Çadircı; Ahmet Telli'yi

Fatma Aras; Veysel Çolak'ı yazdı

AYRICA; ABDULLAH KASAP, GÜNNUR BERBER, ÖZLEM ÇALLI,
DİLEK DİLBER, FURKAN ÇİRKİN, BARIŞ ERDOĞAN, HİLMİ HAŞAL,
LEVENT KARATAŞ, JOSEF KILÇIKSIZ, ŞEHAZ İŞERİ, MERAL TOKSOY

ŞEHİR DESTEKÇİLERİ

BANDIRMA: MUZAFFER KETEN

EDREMIT KÖRFEZİ:

BÜLENT GÜLDAL

İSTANBUL: CANSARAN KIZILTAŞ,
LEVENT KARATAŞ

ANKARA: GÜLŞEN ERSAN,
ASLI KARATAŞ

İZMİR: GÜNNUR BERBER

BURSA: HİLMİ HAŞAL,
FEHMİ ENGİNALP

ANTALYA: NADİR DEMİR
SAMSUN: CENGİZ ŞENOL

AYDIN: ÖZLEM ÇALLI

İNGİLTERE: FURKAN ÇİRKİN

Çağdaş Sanatı ve Uygarlığı; Basılı Dergi
Alımı, Reklam, Bağış ile Destekleyin:

**KİŞİSEL DEĞİL,
DİL NEHRİ DERGİ HESABI:**

İş Bankası 88 0006 4000 0012 1010 4336 99

Gönderi ve iletişim adresi: mucahit-aygoren@dilnehri.com

Şehir destekçilerimiz dergimizi edebiyatseverlere tanıtan kişilerdir. Her hakkı saklıdır.
Yapıtların sorumluluğu sahibine aittir. Kaynak gösterilip alıntı yapılabilir. Kaynak
gösterilmeyen görseller Pinterest'ten alınmıştır.

2025 Mayıs-Ekim

KÜNYE

Editör,

Genel Yayın Yönetmeni,

Sahibi

Sayfa ve Web Tasarımcısı

Halkla İlişkiler,

Dağıtım, Reklamcılık

MÜCAHİT AYGÖREN

Destek Kurulu

HİLMİ HAŞAL

HÜLYA SOYŞEKERCİ

BARIŞ ERDOĞAN

VOLKAN HACIOĞLU

MUZAFFER KETEN

FURKAN ÇİRKİN

İÇİNDEKİLER

Muzaffer Keten-*Hep Sola Dönüyoruz* (Anı) 4, 5

Rabia Çelik Çadircı-*Nazar* (Şiir) 6

Hilmi Haşal-*Elif Burcu Özkan ve Halı Altı Monologları Arasında Biriken Ömür* 7-10

Mücahit Aygören-*Tek Ona Vize; Mona Lisa* (Şiir) 11

Ayfer Yurdakul-*Şurimşine* (Şiir) 12

Musa Öz-*Mendilime Diken ve Gül Doldurdum* (Şiir) 12

Meral Tabakoğlu Toksoy-*Masumiyet* (Yazı), *Masum Değiliz* (Şiir) 13, 14

Abdullah Kasap-Şubumi (Kaligrafi) 15

Hülya Soyşekerci-*Yenilik ve Yaratıcılıkta Özgür Bir Ses; Çılgılık* (Yazı) 16-20

Fatma Aras-*Şiire Uyandıran Söz* (Anı) 20

Volkan Hacıoğlu-*Parola: Sükûnet* (Şiir) 21

Furkan Çirkin-Fotoğraf, 21

Levent Karataş-*Doğamadım Gitti Baba* (Yazı) 22

Levent Yeşiltepe-*Conkbayırı'nın Sessiz Çılgılığı* (Şiir) 23

Hilmi Haşal-*Şiir Müfettişi Tuncer Uçarol* (Anı) 24, 25

Aysel Karaatlı-*Gözlerinin Söylediği* (Şiir) 26

Gülşen Ersan-*Eylül Sıkıntısı* (Şiir) 26

Aliye Özlü-*Meşk Çeşmesi* (Şiir) 26

İlhan Kemal-*Lül'den Teş'e Adana'da Edebiyat* (Anı) 27-29

İlhan Kemal-*Kaybetmeler Ustası* (Şiir) 30

Gülsüm Işıldar-*Pişmanlık Düğümleri* (Şiir) 30

Günnur Berber-*Zaman Dediğimiz Şey Bir Frekans İse* (Yazı) 31

Hilmi Haşal-*Kuşlar Ezberinde Tutar Gökyüzünü* (Şiir) 32

Özlem Çallı'dan *İnciler* 33

Rabia Çelik Çadircı-*Ahmet Telli'nin Şiirle Arası* (Anı) 33

Josef Kılçıksız-*Beyaz Gemi-2* (İnceleme) 34-36

Şehnaz İşeri-*İçimde Çalan Şarkı* (Öykü) 37, 38

Dilek Dilber-Fotoğraf, 38

Barış Erdoğan-*Felsefenin Tehlikesi* (Yazı) 39

Reklam 40

HEP SOLA DÖNÜYORUZ

Eskişehir’de ikâmet ediyordum ve “Beni İyi Günlerimizle Anımsa” adlı şiir kitabım yeni çıkmıştı. Şair Yılmaz Odabaşı ile yıllardır tanışıyor, çeşitli iletişim araçlarıyla da görüşüyorduk. Zaten kitabım onun yol-yöntem göstermesi, hatta bu konuda çaba harcaması sonucu yayımlanmıştı. Bir gün beni aradı “Anadolu Üniversitesi tarafından davet edildiğini, Nisan ayı sonunda orada olacağını” söyledi. Sevinmiştim. Kaç zamandır şöyle karşı karşıya oturup sohbet edememiştik, o etkinlik bir fırsat olacaktı.

Oğlum Anadolu Üniversitesi’nde öğrenciydi, o gün dersi vardı; beraber arabaya atlayıp okula gittik. Onu dersine bıraktıktan sonra konferans salonuna geçtim. Kendime yer bulup oturdum. İki bir saate bakıyor, sabırsızlanıyordum. Bir süre sonra kapıdan Yılmaz Odabaşı girdi. Biraz zayıflamış, biraz daha yaşlanmış gibi geldi bana. Girer girmez beni gördü. Karşılıklı kollarımızı açıp birbirimize doğru yürüdük. Ne kadar da içten sarıldık. İlk sözü “Ne kadar zayıflamışsın Muzo!” oldu.

Şairi ve çevremizde toplanan bazı okurları masaya davet ettik. Bir şeyler atıştırdık, çay/kahve içtik. O sıra Eskişehir’de yaşayan şairlerden Rahmi Emeç’le yazar Erol Büyükmeriç de geldiler. Biraz da onlarla sohbet edildi. Bu arada konferans vakti yaklaşmıştı, hep beraber kalktık, salona geçtik.

Yılmaz Abi kürsüde uzun bir konuşma yaptı; bazı anılarını anlattı, bol bol güldük, ara sıra kederlendik. Oğlumun da dersi bitmiş, aramıza katılmıştı.

Etkinlik sona erdikten sonra bir araya geldik, nereye gidebileceğimizi konuştuk. Sonunda şehir merkezindeki Gazeteciler Lokali’nde karar kıldık. Birisi benim, diğeri Odabaşı’nın olmak üzere iki araçla ve iki ekip halinde lokale doğru yola çıktık.

Oraya vardığımızda masaları birleştirip siparişlerimizi verdik. Çok güzel bir akşamdı; yemekler geldi, köfteler, mezeler, rakılar, biralar geldi-gitti. Bazen iki kişi karşılıklı konuşurken diğer tarafta üç kişi başka bir konudan bahsediyor, içerden bir uğultu yükseliyordu. Konuş konuş: “Haydi sağlığınıza!” ... Anlat anlat “Haydi hoş geldiniz!”e ... Ardından “Haydi şiire!”... filan derken şişeler dibi gördü, vakit ilerledi. Bazı dostlar birer ikişer kalkmaya başladılar.

Geç vakit, en sona kalan bizler de kalktık. Dışarı, açık havaya çıktık. Yılmaz Abi’nin aracına polis park cezası kesmiş, buraya gelirken de aşırı hızdan kesmişler. “Devlet bütçe açığını benim paramla kapatmak istiyor, anlaşıldı” diye espri yaptı.

Yine iki ekibe bölündük; birkaç kişi diğer arabaya, birkaç kişi de benim araca bindik, rahatlamış gece trafiğinde yola çıktık. Ben önce Rahmi Emeç’i evine bırakacak, sonra diğerleriyle ilgilenecek, işim bitince eve dönecektim. Fakat Rahmi Abi’nin evini bilmiyordum. Caddede ilerlemeye başladık, bir yol ayrımına geldik: “Ne tarafa?” diye sordum, kendisi arka koltuktan “Sola sola” yanıtını verdi. Biraz sonra girdiğimiz sokak bitti, ben yine “Ne tarafa?” dedim, o yine “Sola kardeşim, hep sola” dedi.

Böyle dolanırken baktım aynı yere çıkmışız. Şaşırdım. Şimdi ne yapacaktık ki? “Ne taraftan gidiyoruz?” dedim tekrar, Rahmi Abi yine “Sola sola” diye seslendi. Yanında Erol Büyükmeriç oturuyordu, bana usulca fısıldadı: “Yav, Rahmi işi siyasete döktü, anlamadın mı? Sen sağa gir şurdan! Fazla içti fazla... Çarptı bak, gördün mü?” O hâlâ arka taraftan müdahale ediyordu: “Sağ yooook! Sakın ha! Yol nereye giderse gitsin. Hep sol kardeşim tamam mı?” Büyükmeriç arkamdan fısıldıyordu: “Sen beni dinle!... Yoksa sabaha kadar Eskişehir’i turlarız böyle.” Bir yandan da hep birlikte Rahmi Emeç’i destekler görünüyorduk: “Ne demek arkadaş? Elbette hep sola döneceğiz. Sağ yok! Sağ yok!” Kıs kıs gülüp onu yatıştırıyor fakat ne yana gidilecekse Erol Büyükmeriç’in tarifine göre gidiyorduk.

Sonunda Tepebaşı’ndaki evi bulduk. Rahmi Emeç iyi-kötü dengesini sağladı ve yürümeye başladı. Ana kapıdan içeri girdiğinden emin olana kadar kendisini bekledik. O gittikten sonra arabayı harekete geçirdim ve: “Ne taraftan dönelim Erol Abi?” dedim, o ise keyifle bağırdı: “Sağdan dön kardeşim sağdan! Nerden istersek ordan, tamam mı?” Arabanın içinde öyle kahkahalar attık ki, yol bitene kadar “Sola kardeşim sola! Sağ yok sağa olmaaaz!” diye taklit yapıp birkaç kez daha katıla katıla güldük.

Sağdan Sola: Rahmi Emeç, Erol Büyükmeriç, Muzaffer Keten ve oğlu Okan, Yılmaz Odabaşı, Anadolu Üniversitesi Kültür-Sanat Görevlisi, Rahmi Emeç’in kızı Gökçe

nazar

saçlarım
dedi kadın
artık yıldızlar yağıyor üstüne
soğuk ve beyaz
sanki nazarlar değıyor
sahi nazara inanır mısın?

şimdi inandım
dedi adam
o güne dek inanmadığına

Rabia Çelik Çadırcı

ELİF BURCU ÖZKAN VE HALI ALTI MONOLOGLARI ARASINDA BİRİKEN ÖMÜR

Her şair kendinden yola çıkarak yazar yazacağını. İnsanı, insana dair hâlleri “İnsanı, insana, insanla...” yazar! Bu, eşzamanlı olarak şu yansıyı da içerebilir: Şiir, şairini yazar, şair şiirini... İnsan insanı yazar son erimde, yani kendini, özündeki sessiz fokurtuyu, bungunluğu, kahrı, sızıyı, kendi serüvenini... O bağlamda bireyin şairliği söz konusu edilecekse eğer, kendi cehennemini yazdığı da söylenebilir! Dünden bugüne bilinen, benimsenip söylene gelen gerçeklik bu; her sanatçı, yaratıcı birey; başta şair, yazar, ressam, besteci, kendi bilinç gezegeni ve birikim dağarcığı içinden damıtır sözcükleri... İzlek-ime-söylem yapısını... Öz-biçim uyumunu... Estetik bütünselliği sözcüklerle kurmaya koşullanır; “*Saati boşluğa kiralanmış eksik bir tekrar // suya anlat dediler, içini yakan derdi / Sığamayana, ruhundaki dört duvara*” odaklanmış kadın – birey. Günümüzün karmaşık, görsel-sözel-ışitsel ağı, yani internet egemenliği, ahtapot gibi pençesine alır yaşam alanlarını. Sezgisel anlatı(m) denen doku örgüsünü tamamlar! Derinde, altta bilinçaltı akışı süregider. Her şey sanki gizemli (ama güçlü) bir tabaka altındaymış izlenimi ile yoğunlaşır. Modern olan dramatiktir, giderek trajik serüvene kilitlenir! Yoğunlaştıkça lirik tını, ses-söz ve anlam çağrışımları da birikir. Birey, çağımızın yalnız kahramanı, şiir kişisi, içimizden birisidir: “*Yetişkinliğin Yuttuğu Çocuk Çıgılları Arasında*” kimlik oluşturur... Duygu ve düşünce sistemi örselenmekten harap, tüm vücudu, tüm yaşam belirtileri köretilmiştir ne yazık ki! İşbu yargıyı besleyen, bireyin travma durumunu izleğine katıp eserini harmanlamışsa herhangi bir söylem, o şiirdir! Günümüzün ruhsal kıskaç kapanına takılmış birey, tüketen ve tüketilen, “kuyu”daki insan, şiirin, şairin gözlem çemberindedir. Yaratıcı (şair-yazar) kişi, diyalektiği, ideolojik çelişkiyi, çatışmayı yok saymaz! Bireysel ve toplumsal gerilimi, huzursuzluğu dizelere yüklemiş şairlerden Elif Burcu Özkan’ın, *Halı Altı Monologları* (Plüton, 2023) kitabıdır işbu saptamanın kaynağı. Yaşam ile yazı yatağındaki bilinçaltı koşutluğunu düşünmeye sevk eder okuyanı... Yaşamın güneşli gökyüzünü düşlemiş ama haksızlığın, ezilmenin girdabına kapılmış çağdaşına tanıklıktır okumak. Dünyada yok sayılmanın sancısıyla karanlık katmanlara sürülmüş insan evladını (kadını, çocuğu) dert edinen sızılı dil egemen Halı Altı Monologları içindeki şiirlerde... Okuyanı hem düşündüren hem de silkeleyip sarsan, itirazcı/ isyancı (protest) ses tonuyla dikkat çekmektedir. Modern hak arayıcının, “feminist” saptama ve reddiye dizeleri gürdür, keskindir Halı Altı Monologları’nın sayfalarında!

Ortadoğu toplumlarında birey olmak zordur. Hele kadının bireyleşmesi, bilinçli kişiliğe ulaşması çok daha zor! Gelenek, töre, kör-inanç, dogma, insan evladını doğduğuna pişman eder! Dünyaya geldiği andan itibaren “öteki” sayılma kapanına kısıtılır. Kız çocuklarını, “*Beşikten yadigâr bir kambur / Boş yere yük tüm yaşlarımıza / İçi irin, içi travma*” (s.11) acıları içine düşürür. Devamla ölüme değin “kutsal rıza”ya zincirleyip biat koşulları dayatılır. Uyumlu(!) yaşamaya zorlanır. Öyle uslu, itaatkâr, hakkına razı, “kader”e teslim olmuş halde! Güç (erk) denen tiranlık sadece boyun eğmesini, “idare” etmesini ‘mubah’ addeder. Bu da; “*Ruh görümlüğü hürmetine / Kaç yüz görmeliyiz köseleden ki / Büküldüğümüz yerden diriltsin bizi / İnsanın topyekûn kirlettiği yaşam*” (s. 12) dizelerindeki sorgulayan duruma taşır kadını; şiirle mayalanmış itiraza... Egemen katlara boyun eğmeyen, kötülüğün zifiri karanlığına hayır demekle kendi ‘varoluş yazı’sını kendisinin onaylayacağını beyan eder. Öyle tutunur yaşama! Bir bakıma, bilinçlenmenin, insana “yazgı”sını ya da daha eski tanımıyla “kader”ini reddettirdiğini anımsatmakta Elif Burcu Özkan’ın şiiri. İçteki itiraz tortusu tepkiye, karşı duruşa dönüşmüş akılcı (rasyonel) geleceği eylemdir. Devrimci sese evrilmiş: “İnsanı, insana, insanla” anlatıp dertlenmeler, umutla sağaltılır ancak... Hayat neyse öyle okunmasında beis yok: “*İnsanlığa tutunan bir köprü idrak*” dizesindedir özeti...

Çünkü panoraması çizilen ortamda, yani işkenceci, katledici kâr ve din faşizminin yobaz koşullarında, “(...)Yaşamak artık endişeli sezgilere kaldı // İçimizdeki saçlar ak, kimlikler bebeklikten / Korkusuz sabahlardan indik kardeş sancılara / (...)” (s. 15) dizeleriyle perçinlenir isyan duygusu; “Darağacımızı Kader Yıktı Sansınlar” şiirinin ruhudur o! Eleştiri de, özeleştiri de durumun aynasında yansımış; “Hepimiz sevmeye önce ezenden başladık” dediğinde uyanış başlar. Zamana, zemine şerh ile iğne-çuvaldız haksızlığını anımsatmakta. Elif Burcu Özkan’ın şiir kişisi, çağcıl / modern konumuna rağmen gericiliği (cahil cesaretini) yargılamaktadır adeta; “ruhu kurulara” karşı direnişini sürdürürken... Cinayetleri gündemde tutar: “Katiller!” diye bağırırsam kaç ölü’ m döner geri?” (s. 36) öfkesini haykırır her fırsatta.

“Kader” kavramının açılımı, Elif Burcu Özkan’ın şiir kişisine: “Darağacımızı Kader Yıktı Sansınlar” başlıklı, ‘arabesk’i de sigaya çeken ironide tescillenir! İmâlı diliyle yargılamaktadır hesaplı ‘dönüş’leri. Ömür çalkantıları yaşanan gerçekliği aşar... Yapıdaki bumerang ya da yazgı, acı ders, (kara mizah) ile içten içe tartışılır. Estetik metindeki “arabesk’e karşı duruş, kavrama sindirilen “kader”e teslimiyeti yadsır! ‘Kaos koşullarına meydan okuma’ denebilir takınılan tavra; değer ve anlam çoğaltan yaşantıya... Teslimiyete hayır denmesi: “Şimdi bize kendinizi unutturmak kaldı” dizesiyle dikkat çeker. İzlek, yalın biçimde duruma eklenmiştir. Kendini, konumunu, uğradığı felaketi açıklayamaz “kaderci” kişiler: “Hepsi yamalarını çalıntı mutluluklarla sildi” (s. 14) dizesinde seslendirdiği eleştiri, okuru “Kader” kavramı üzerine tekrar tekrar düşünmeye sevk edecektir. Elbette güçlülerin “apoleterine” göndermede bulunması, yoksunluğun, yoksulluğun ve kadının başında dönen Demokles’in Kılıcı’na vurgudur. O çerçevede uyarır ki işkenceye uğramanın, öldürülme olasılığının korkusu gizlenemez boyuttadır. Elif Burcu Özkan; “Dünyanın sahtekâr boşluğu genişliyor dilimde / Kader hep sağır çaputlara ilıstırdığıme” (s. 78) diyen şiir kişisi üzerinden adaletsizliği algıla(t)maktadır.

Geleneğin gölgesi, töre ve totem anlayışı, başkışiyi, Halı Altı Monologları’ndaki kadını, korku-kader-kahr kafesinde eğitir. Dramatik sahneler; “Çocukken giydiğim ebeveyn bağışlandı / İçimdeki çocukları büyüttüğüm yurda // Geri dönüp izlerimi toplayan yetişkin sargı / Yolunu şaşırmayan anne, tok bir çocuk düşü / Hafta sonları baba kokmasa” (s. 79) dizelerinde kareye alınmış. Ulaşılmış bilinç ile “kader” kafesinden çıkma gayreti, şiirin omurgasını oluşturur. Okuru düşünmeye, yanıt aramaya itecektir işbu saptamanın gösterdiği gerginlik. Deşilecek ruh simyası da “kader”in uçsuz bucaksız yaşam izlerini sürmeyi gerektirir. “Kader ya da yazgı, önceden ve değişmeyecek bir biçimde belirlenmiş olay akışıdır. İster genel ister bireysel olsun, önceden belirlenmiş bir gelecek olarak algılanabilir. Felsefedeki determinizm hareketi, kader üzerine kuruludur. Kader kavramı aynı zamanda birçok farklı dinde de önemli yere sahiptir. (...) Kader sözcüğü, Türkçeye Arapçadan geçmiştir. Eski Arap Şiiri’nde kader manasında pek çok kelimenin kullanıldığı gözlemlenmektedir. Bunların başında dehr (çok uzun zaman) olgusu gelmektedir. Zaman, eyyâm ve leyâl kelimelerinin de kader anlamında kullanıldığı gözlemlenmektedir.” (Vikipedi) Kader; salt yazgı, alinyazısı veya kaçınılmaz sonuçlara gebe rastlantılar manzumesi de değil. Şiirin lirik kurgusu ve okur üzerindeki etkisi / işlevi düşündürücü nitelikte. Özetle bilim ve sanat ölçütleri dikkate alındığında Halı Altı Monologları tüm dünyada insan olmanın onurunu ve sorumluluğunu anımsatmakta. Dertleri ‘hasıraltı etmek’, enkazı, kırıkları süpürüp gizlemek, çözüm ve de kurtuluş olamaz! Atasözü, özdeyiş ya da geleneksel (ön)yargı, şiirin ruhunu ve kuruluşunu insanla, insandan yana, kadını, çocuğu yücelten dili algılamaya ve de sahiplenmeye davet eder. Ki şiirsel örgü de evrensel öngörüş de söz konusu okunası dilin içindedir.

Elif Burcu Özkan'ın *Halı Altı Monologları* kitabındaki şiirlerin öznesi, uyanan kadın silüetidir... Ağırlıkla kitabın başkahramanıdır demek yanlış olmaz... Şiirinin genel atmosferi, güncel gerçekliğin etkisini işaret eder. Orada, “Darağacı” ile özdeşleşen güçlü simge öne çıkar, haksız ceza, dogma, ölüm... Evrensel değerlerin, başta insan onurunun hançerlenmesi; kesintisiz kanama sancısına yüklenen çağrışım da o bağlamda güçlüdür. Şiir kişinin “kadere isyan” sözcülüğü, okurların öncelikle dikkatini çekecektir. Zira ezilme, katledilme felaketi ve felaket sonrası etki, daima büyüktür! Can yakıcıdır. Kaderin, yaşam ağacı üzerindeki baskısı, çocuk ve kadın silüetleriyle çizilmiş gibi... Algılamak, öğrenmek kadere isyan mıdır(?) yoksa hayatın ilişkiler “Kambur”unu yargılamak mı(?) diye sorabilir “Kambur”u okuyanlar: “Ağaçların bizi konuştuğu bir dil / Bir kök hücre bulsaydık aramızda / Açık yaralarımın başlasaydın / Sonsuza bölüp sıfırla çarpmaya / Sancısız orkideler alsaydın bana” (s. 38) Tam da bu serzeniş dizeleriyle vurgulanır “uyanış” gerçekliği: Evet, söylem kadere kabullenişe değil, sert ve keskin bir iç hesaplaşma dökümüne ulanır... Ruhsal kanamanın, acının, umarsızlığın yükünü sezdirir! Sorular, Elif Burcu Özkan'ın ve hâliyle şiir kişinin somut “ayna”da yansıması ve gölgelere gömülme acısıdır... Şiir sesinin etkin yanıtlarla “vesveseli” suskunluktan kurtulmasını belgeler. İstenç ve direnç kanıtıysa; umut ile kendini sağaltması, söz işlevini imgelerle pekiştirerek yaşamdaki sağlamasını yapmasıdır. Susmamak önemlidir zira! Şiir, dışarısını, doğal akış eksenine uyarlı gelişimi / devinimi destekler nitelikte; “Kollarımda büyüttüğün bilinçaltı kuşatması / Olgun adımlarıyla zihnime gardıyan / Yaşanmış saydırır mı uyanış, / Üstü çizilip boşluğa salınmış yılları” (s. 40) diyen saptama yabana atılamaz.

Okur, hesaplaşmanın rüzgârını duyumsar: “Hepimiz sevmeye önce ezenden başladık / Yıkma için dünyanın çöküşüne dair doğruları” (s. 15) etkisiyle... Kendi kendine işkence ya da acısına tapar (sado-mazoşist) kişinin ruh haritası üzerinden izlenebilir söylemin seyri: *Aynanın Dilsiz Hükmü* altında! Evet, Elif Burcu Özkan, içsel isyanın yanı sıra zihinsel uyanışı da anlatma derdinde... Büyük ölçüde “kaderin kurbanı” birey için portre çizer! Kadına ve çocuğa şiddet sahneleri bellekten silinmesin diye dikkat çeker; “Çocukluğumuzdan affedelim kendimizi önce / Asilerden biraz kırmızı çalıp / Dünyalık kefenimizi yırtalım” (s. 16) önermesiyle uyarır. Gerçekçi söylemin sesi, iletisi isyankârdır. Yaşadığı her şeyin zerresidir zira... *Halı Altı Monologları*, dizelerinde uyarısını tamamlamış! İnsanlık, varoluş sorununu ve soruna bağlı olarak dayatılan kölelik yasalarını, bahtsızlığını, yani evrensel haksızlığı sineye çekmemeli. Verili endüstriyel tutsaklık koşulları insan ve doğa için felakettir. Şiddetin kaçınılmazlığıdır soyguna çanak tutan despotizm... Şiir kahramanı şairin felsefesini aktarırken dinci-anamalcı sistemin arabesk soslu “kader” güzellemesini serer orta yere: Mağdurun isyanını vurgular. Haykırır! Kadının kadere, özgürlüğe özlemi örseler büyük ölçüde! Elif Burcu Özkan, dizeleriyle kayda geçirmiş gerçeği: “En yakıcı savaş, ‘özüne ihanet’ lekeli insan / En huzursuz doğum dönük dünyaya / Akıttığı zehrin şiddetine tutkun / Masum başlangıçların ezici katili / Dirsekleri masaya ilk değdiğinden beri” (s. 17.) kentli birey için hüznü özeleştirir *Halı Altı Monologları* dünyasında. Oyalanan söz müdür, çoğalan toz mu halının altındakiler?

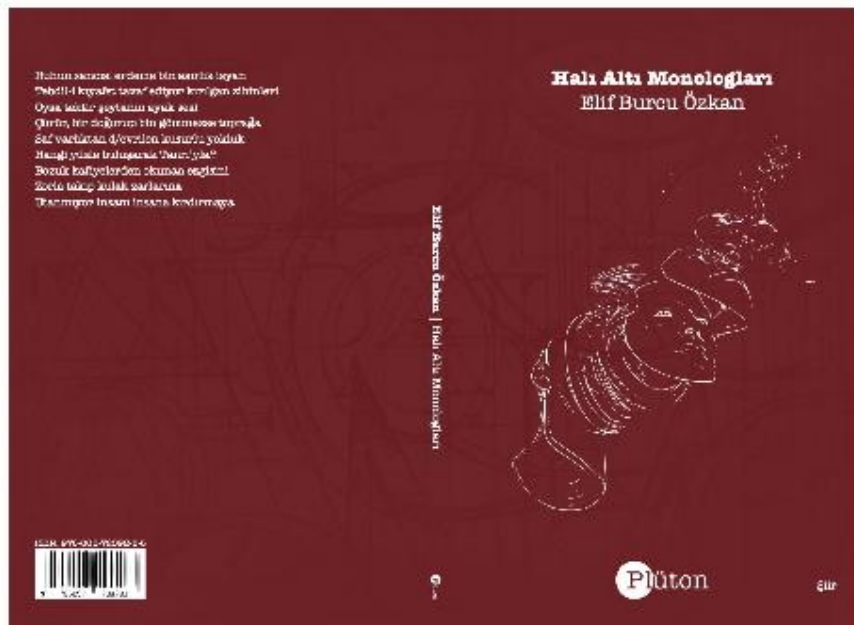
Boşluktaki çocukluk mu, yoksa belli belirsiz yaşantı / üzüntü kareleri mi daha etkili şiirin oluşumunda? Klasik aile karakteristiği (yapısal durumu) yalnızlıklar, düşünmeyi kamçılamıştır. Elif Burcu Özkan'ın şiirinde çocukluk mutsuzluğa değil belki ama yoksunluğa, sevgisizliğe mim koymakta... Unutulamayan beklentileri yüklenir. “Anne sessiz gelincik içindeki ordunun başına / Baba, gölgesine eyer vurmuş insan başını” (s. 86)

“Varoluşu iki keskin göz, iki acı söz arasında / Şiddet ölmez, / Biri dokunana kadar uyur yalnızca” (s. 87) Yaşamak tetikte olmayı dayatıyor daima. Hatta “Suçları Kurumadan” yola koyulmayı taşır dünden yarına... Yaşamak, çağın şiddet nöbetlerini taşır dünden yarına. Ne dün kalmıştır kayıtlarda ne de yarın vardır beklenen! Şiir kişisi büyük insanlık travmasını “Kendine yas” kılmış, çeperine duyumsatmamış, içine gömmüştür sızısını... İnsan gider ama giderken aynı zamanda yutkunan, içi acıyan canlıdır. Ve acıyı yansıma imgesi bulutlarından okur, kendine ayna tutar. Şiire adanmışlık, yaşamla kol kola aşar yıllarını: “Harflerimi yutup dizelere serilirdim akşamlarda / En hassas yerlerimi kalın duvarlara asardım, ibret olsun / Ne o, derdim, yine sırlarını gözlerinden akıtıyorsun / Çocukluk insanın anadili, her yaşa kader kışkacı” (Çini Kitap dergisi, sayı: 81) dizeleri yaşanmışlık kanıtıdır Elif Burcu Özkan’ın söyleminde. Şiir, “monolog” yöntemiyle süregiden iç konuşmadır orada. Okurunun kendine, yani özüne yönelik tedirginliğini aktarır. Bireyin bilinçaltı çalkantıları yüzeye çıkarılır orada. Örneğin “Kuyu” imgesi... “Prangalarınız kaç katlı kin görelim” (s. 28) dizesinin itiraz yankısı... Elif Burcu Özkan’ın feminist dilini, keskin sesini gösterir. Eleştirisi sert: “Kişiliğiniz bin yerinden kırık.../ Göğsünüze oturan taşlardan yürüyelim.” (S. 28) Bölümü. *Persona* (*Persona, Türkçe karşılığıyla maske, Jung tarafından ortaya atılan, bireyin günlük yaşamdaki ihtiyaçlarıyla ilişkili olan tavır tanımlar. Jung’a göre, bilinç ile bilinçdışı arasında sürekli bir yer değiştirme söz konusudur ve aralarında belirgin bir ayırım yoktur... Vikipedi*)

Carpe diem (*Carpe diem; Latin edebiyatının ünlü ozanı Horatius’un bir dizesinde geçen gününü gün et, zamanın tadını çıkar, günü yakala, anı yaşa veya günü yaşa gibi anlamlardaki özdeyiştir... Vikipedi*) Tıp dilinin terimleri ile çağrışım / yankılama sağlanmış. Dikkate değer imge sözcükler aracılığıyla yöneltilmiş haklı ve de gerçekçi eleştiride, hak ve özgürlük savunması dikkat çekmektedir. Zorbalıkları suçlayıcı dil ile güncel kıştırılmışlığı aktarıyor şair; “Prangalarınız kaç katlı kin, görelim” (s. 28) diye yargısını vurgulamıştır kendindeki “öteki” üzerinden... Çünkü “Kuyu” salt duygu, kaygı ve düşünce derinliğini değil, zaman-zemin belirsizliğini de kaos çukuruna çeker-alır! Şiir, söz konusu ruh hâlini kayda geçirmekle sonraya, yarına taşır. Görmek, hemhal olmak, yanı sıra anlamak için, sadece okunması kalıyor!

Hilmi Haşal/ Mudanya, Kasım - Aralık 2023

NOT: Yazının kısaltılmış hali *eliz edebiyat* dergisinin Aralık 2023, 180. sayısında yayımlanmıştır.

TEK ONA VİZE; MONA LİSA

Patlamış mısır, köpük, bir parça pamuk
Bazı yetmez yine de fevkalâde
Harlayan ateş, kaynayan su, temiz hava
Mayalanmış toprak açık hürriyete
Dört yaprak yoncaya ramak farkında
İssız ama sesteş bekâr, şuh gözleriyle
Biraz telâşe, çokça dingin, az şekerli kahve
Sinemalar, banyolar, istemedikçe kapalı yaralar...
Pop-artlar, pop-cornlar, pop-starlar
Sanat galerisinden taşan retro lüks otolar
Acar süratli carpe diem saatler odağı
Özgürlüğü antlaşmaya bağlı değil
Dudaklarımdan içeri en şerbetli lezzet
Votka vişne, can erik, kan kızcılık
Kıvrımlı haritaların zihnimdeki düzlüğü...

Şairim, tek kişilik sahici koro işim
Aşkımız ihtilâl gerçek, kalıcı manifesto!
Sana sadâkatime susmayan alkışlar...
Parlar albenini sevişimin güzelliğiyle
Dünyayı değiştiren devrim şarkıları
Sesine düet sesimin ferah yankıları...

Sen, ileri nesillerin ders kitaplarında
Müfredatlar dokunmaz, değiştiremez!
En yüksek karat, tek taş pırlanta şiirim sana
Arzum, duygum, fikrim sende kamaşır böyle
Yaraşır şahaneni yazan yek şu şaire...

Şimdi şair çiçeğe su verir, suya çiçek arar
Mona Lisa'yı ister karanfil tutuşu
Mona Lisa gül inceliği, esas şair duruşu...

Mücahit Aygören

25 Kasım 2024

ŞURİMŞİNE

kalemin sevişirken esrik cümlelerle
sabah güneşinden kalma kırık bir ışık
aralansa kapın
siyah mür
tuzlu bir kadın yüzü olsa
uyaksız

gün ışığı
mahmur yüzünde dolaşırken
uyandırısam
ellerim gül
ellerim çiçek bandosu
incedik gürültüsüz
baharatıma karışsın tuzun

gün-ayşa
sarhoş saatlerimizden
yok yok ayılmasak
karanfilin
genzimi yaksa bu sonbahar

usulca
yastığına kapına perdene ince bir soluk
ellerim /
bir yer ayır başucunda
akşamı sevmeyi öğrensın
ellerim /

Ayfer YURDAKUL

MENDİLİME GÜL VE DİKEN DOLDURDUM

Uykumuz uçtu yine, çoğaldı yastığımızın gülüşü

Bilmem ki ne çok derinsin sen, hiçbir gölde bulunmayan
Dokunmak güzeldi, öyle bil sen hep
Su içtiği taştan su içerdim bir çingenenin

İki gönülle dokunup geçerken taş attım dereye

Ayvalar olgunlaşsın diye öptüm o kızı
Çok gayretli bir gül sahibiyim, bir tutam hüznün, bir lale çiy

Elmalar portakallar belirdi gövdemin her yerinde

Eteği çözölmüş bir gelinciği ağırladım dün öğle

Yağmurda sözcükleri ıslanan bir kızdın önceleri
Uzanıp tümcelerini hırkamla örttüm
Kan lekelerini bir hançer gibi yollara sürerdin ergenliğinde

Körebe oynasak, dokunabilir misin alevlerime

Uykumuz uçtu yine, çoğaldı yastığımızın gülüşü

Yorgan kokan, ter kokan hayallerim vardı
Büyük bir aşktır diyordum, yastığıma bir uyku düşse

Yorganı döseği yoralım, gümüş bir hançer elimizde

Ne zaman yolda kalsam, senin yüreğine yapışırım

Seksek oynamayı unutursan bir gün, yüreğine yürü
Devşirsek yaptıklarımızı, aşkımız bir menekşe

Yola çıktım, mendilime gül ve diken doldurdum önce

Musa ÖZ

MASUMİYET

Meral TABAKOĞLU TOKSOY

TDK Masumiyet sözcüğünü saflık, temizlik olarak açıklarken, masum kelimesini ise suçsuz, günahsız olarak açıklamakta. Bu tanıma kimler uygun diye düşündüğümüzde aklımıza kuşkusuz çocuklar gelecektir. Yalan dolan bilmeyen, hepimizin arı duru hâli çocukluğumuz değil midir?

Mahkemede yargılanan, suçluluğu kesinleşmiş zanlıların bile masum olduklarını iddia etmelerine çok tanık olmuşuzdur. Çoğumuz hatalarımızla, bilerek veya bilmeden işlediğimiz suçlarla yüzleşmekten çekinir, yanlışımızı telafi etmeye çalışmak yerine masum olduğumuzu söylemekte diretiriz. Masum olmak bu kadar önemli yani...

Hata yapmak, nefsinin heveslerine meyletmek, insan doğasında olan davranışlar. Mühim olan yukarıda da söylediğim gibi insanın kendisiyle yüzleşebilip, yanlışlarını kabul etmesi ve bunda ısrar etmemesi. Benim huyum da böyle işte diyerek işi savuşturmaması.

Geçenlerde bir arkadaşım ile konuşurken, geçmişte olan bir olayı anlatmam üzerine; “Ne kadar sabırlıymışsın” demişti. O vakitler sergilediğim davranış, sabretmenin yanı sıra kendimi ifade etmekten yoksun olmamdı. (Büyükler cevap vermek, eşine karşı kendini savunmak bile saygısız damgası yemene yetiyordu çünkü...) Bunca zaman sonra düşündüğümde, sabır gösterdiğimiz olayların görevimiz addedilmesi, o davranışları yollarda bırakmamıza neden oldu. Ve... Öz benliğimiz, masumiyetimiz artık defoluydu. Azmettiren olaylar silsilesi bile yaralanan kimliğimize teselli vermiyordu.

Artık çoğu vakit hesaplı kitaplı davranıp, elimiz tetikte beklerken hangi masumiyetten bahsedilirdi ki...

Hayata hepimiz masum bir insan yavrusu olarak gözümüzü açıyoruz. Karakterimizin oluşumunda genetik kodlar, aile, okul ve yaşadığımız çevrenin rolü bilindik. İlerleyen zamanla beraber geldiğimiz kavşakta, içimizdeki vicdan ve adalet duygusu nispetinde, sapmamız gereken yolu biz seçiyoruz.

Masumiyetimizi korumak konusunda yaşadığımız ülkenin sosyoekonomik durumu da önemli etken. Bu şartlar altında bizim masum kalmamızın hiç de kolay olmadığı ortada.

Ekonomik çöküş, yargının bağımlılığı, güven duygumuzu iyice köreltmışken masumiyetimizi korumak için erenlere karışmamız gerekiyordu.

Daha birçok yoksunluklardan dolayı ilkelerimizi, ideallerimizi unutuyorsak, günün sonunda aynada bambaşka biriyle karşılaşmamız sürpriz sayılır mı sizce de? Büyümek böyle bir şey miydi? Aynada gördüğümüz başka biri, can yakmamış, hak yememiş, gönüller yapmışsa varsın eski masumiyetimiz yara almış olsun. Büyümemize katkı verdiklerinden habersiz, masumiyetimizi darp edenlerin her birine selam göndermekten başka ne yapılabilir ki...

MASUM DEĞİLİZ

Hangimiz olduğu gibi
Göründüğü gibi kaç kişi
Hangimiz gerçek hangimiz yalan
Ben ben miyim?
Sen olduğun kişi mi?

Hepimiz pirüpak adaletin yılmaz bekçileri
Hepimiz vatansever
Ülkeyi, dünyayı kurtarıyoruz
Mangalda kül bırakmadık ki
Lanet okuyoruz tacize, tecavüze
Şiddetle karşıyız şiddete
Esip gürliyoruz kadın katillerine

Hepimiz mütevazı, erdemli
Her şeyi biliyoruz, herkes işinin ehli
Hepimiz hoşgörölü, hepimiz bilge
Herkesin işi legal, herkes dosdoğru
Kul hakkı yemek;
Yalan söylemek mi zinhar!

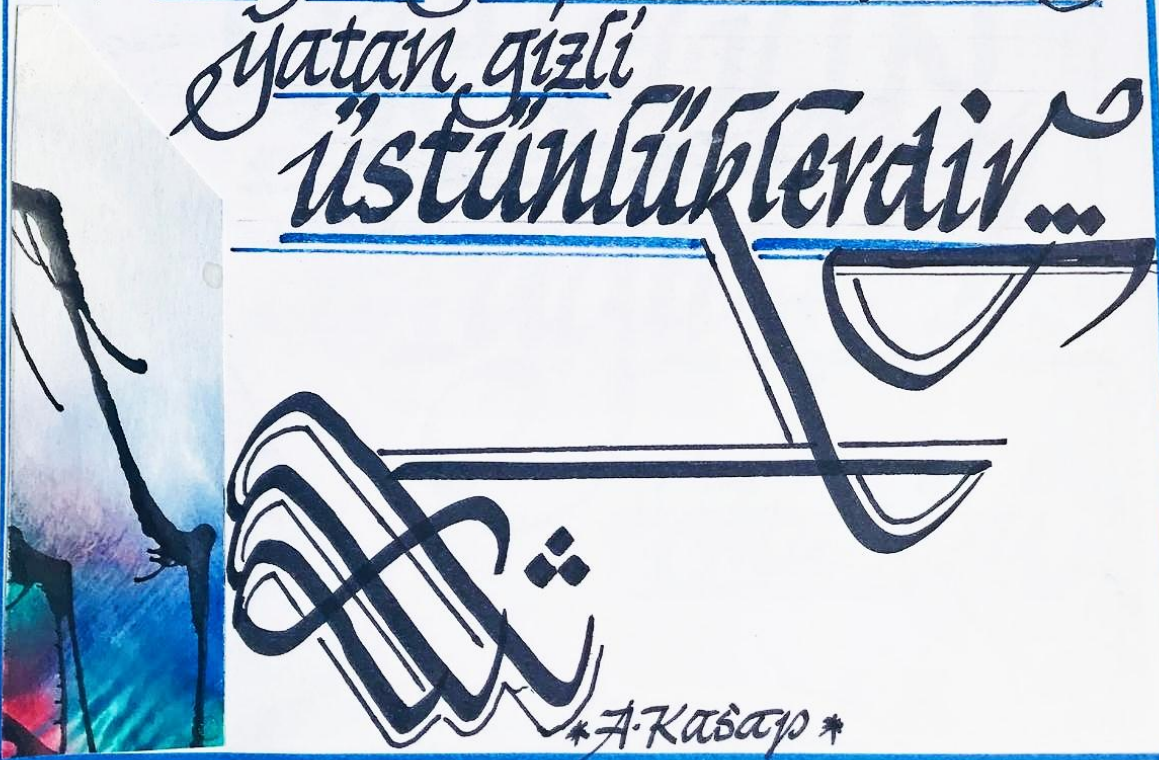
Öyleyse,

Bu güvensizlik, endişe
Bu korku, bu kaygı
Bu gitmeler, kaçmalar
Bu psikopatlar, depresifler
Bu ayrılıklar, sevgisizlikler
Dış güçler, iç güçler
Bu ne yaman çelişkiler
Aynada flu silüetler
Masum değiliz hiçbirimiz...

Meral Tabakoğlu TOKSOY

Subumi (Japonca)

- * Azla yetinebilmek,
- * Ruh basitliğine varabilmek,
- * Aza şükredebilmek,
- * Çok bilgiden geçerek
basitliğe varabilmek,
- * Olğan görünümünün altında
yatan gizli
üstünlüklere...

* A. Kasap *

Çizim: Abdullah Kasap

YENİLİK ve YARATICILIKTA ÖZGÜN BİR SES

“ÇIĞLIK”

HÜLYA SOYŞEKERCİ

hsoysekerci@gmail.com

“Yazmak, hem konuşmak hem de susmaktır. Sessiz çığlıklar atmaktır.” Marguerite Duras

Ferit Edgü, modern kısa öykünün ve novella türünün ülkemizdeki öncülerinden biri olarak edebiyat tarihi içindeki yerini yaşarken alan değerli bir edebiyat ustası. Sanat tarihi, resim ve felsefe disiplinlerinden getirdiklerini edebiyat estetiği içinde şekillendirerek yoğun ve derin anlamlara açılan sıra dışı, özgün ve deneysel kısa metinlere imza atan yazar, sadeliğin içindeki güzelliğe ulaşma hedefini, dili yaratıcı biçimde kullanarak gerçekleştirdi daima. Şiirsel imgelerden felsefi söylemlere uzandı, diyaloglarında insan bilincini sorgulamalara açtı. Modern anlatı tekniklerini kendi öykü ve roman metinlerine uyguladı. Ferit Edgü, insan hâllerini, insanın iç çelişkilerini ve birey-toplum ilişkisini irdeledi, insanı ve hayatı odağa alırken, toplumsallığın hakkını da verdi. Ferit Edgü’nün öykü ve roman dünyası, yazıda farklılık ve özgünlük arayan iyi edebiyat meraklılarının her zaman ilgisini uyandırdı.

Ferit Edgü’nün ilk kez 1982’de yayımlanan öykü kitabı **Çığlık**, kurgu, dil ve biçimde yazın dünyamıza değişik bakış açıları ve yeni işleniş biçimleri getiren kısa öykülerden oluşuyor. Darbe döneminin toplumsal karanlığına yöneltilen sessiz bir haykırışın ve edebiyatla direnişin simgesi olan **Çığlık**’ın içinde iki ana bölüm yer alıyor; *Çığlık* ve *Parçalar*. Ayrıca kitabın son sayfalarında Ferit Edgü’nün, *Öykülerin Öyküsü* başlığı altında, kitaptaki bazı öykülerin yazılma süreçlerine dair bilgiler verdiği bir bölüm bulunuyor. Bu bölümde yazar, öykülerin esin kaynaklarını ve onların arka planına dair ince ayrıntıları okuruna gösterme olanağı buluyor.

Çığlık’ta toplam 20 öykü yer alıyor ve bunların hepsi de “durum öyküsü” tarzında yazılmış metinlerden oluşuyor. İçinde kronolojik zaman akışının; serim- düğüm- çözüm bölümlerinin olmadığı bu öyküler, hayatın odağındaki kesitlere spot ışığı tutan, herhangi bir olayı anlatmayan; olayın yerine oluşumu ve oluşmakta olanı gösteren; insan yaşamının kırılma noktalarını, dilin ve kurgunun çarpıcı ve yaratıcı kullanımlarıyla ifade eden özgün yapıyla, modern kısa öykünün başarılı birer örneği olarak okunuyor. Ahmet Oktay’ın özlü ifadesiyle söylesek; “*Çığlık*’taki tüm öykülerde dil’dir izlediğimiz, olay değil.” (Ahmet Oktay, “Çığlık”, Somut, Sayı 28, Şubat, 1983)

İlk bölüm *Üç Düş/üş* adlı öykü ile başlıyor. “Düş” ile “düşüş” hallerinin işlendiği öyküde, üç ayrı bakış açısından, bir kuşun havada vurulup düşmesi ânı dile getiriliyor. Prof. Dr. Gürsel Aytaç’ın belirttiği gibi, burada “*Anlatıcı, iki farklı gerçeklik düzeyinde birden yer almaktadır; hem rüya görmekte olduğunun bilincinde olan, yani gündelik gerçeklikte yer alan bir anlatıcı var karşımızda, hem de düş gerçekliğinde metamorfoza uğrayan, kurmaca gerçeklikte yer alan (kuş, avcı, köpek) bir anlatıcı.*” (Gürsel Aytaç, “Üç Düş/Üş ve Ferit Edgü’nün Anlatı Sanatı”, Çağdaş Eleştiri, Sayı 13, Mart, 1984)

Öyküdeki üç kişinin; (kuş, köpek ve avcı’nın) anlatımı ve bilincinden geçenler aracılığıyla aynı yaşamsal durum’a farklı pencerelerden bakma olanağı buluyoruz böylece. Bunun yanı sıra, uyku ile uyanıklık arasında gidip gelen, düş gördüğünün farkındalığı içinde olan anlatıcının bakış açısını da dikkate alırsak, *Üç Düş/üş*’te dört ayrı bakış açısının varlığından söz edebiliriz.

Kediyi durmadan sorgulayan ve onu gerçeklerle yüzleşmeye zorlayan farenin aslında o anlarda kedinin iki pençesi arasında, hayat ve ölüm sınırında gidip geldiğini öğrendiğimizde, bu sorgulamaların anlamını daha derinden hissediyoruz.

At, halk arasında anlatıldıkça değişip farklılaşan efsanelerden, dolayısıyla halkın ürettiği düşlerden kaynağını alan bir öykü. *Öykünün Öyküsü*'nde Ferit Edgü Hakkârî'de efsaneyi çeşitli ağızlardan dinlediğini, bu öyküde efsanenin ağızdan ağza değişmesini gerçekleştirmek istediğini belirtiyor ve *"Böylesi çok sayıda katmanı, bir öykünün boyutlarına sığdıramayacağımı bile bile."* diyerek tamamlıyor cümlesini. *At*'ta köylüler tarafından "tılsımlı" olarak nitelendirilen, farklı, sıra dışı bir atın öyküsü dile getiriliyor. Metinde üst kurmaca oluşturularak, önce anlatıcı söz alıyor. Anlatıcının, değişik ağızlardan dinlediği öykünün ortak noktalarını birleştirmekle yetindiğini belirtmesinden sonra, farklı kişilerin bakış açısıyla atın Van Gölü'nden çıkıp gelmesi, olağanüstü özellikleriyle çevredeki köylülerin dikkatini çekmesi ve sonrasında gelişen olaylar ifade ediliyor. Köylülerin anlatımında -miş'li geçmiş zaman kipinin kullanımı, anlatılanların masal ve düşsellik boyutunu zenginleştirerek, dilin içerikle uyumunu kolaylaştırıyor. Köylülerin anlatımlarının arasına anlatıcının yorumları da girdiği için metin sadece düş ya da efsane düzleminde kalmayarak, gerçeklikle de buluşmuş oluyor. Satırlar ilerledikçe metnin başka başka anlatılarla kuşatıldığı görülüyor. Anlatıcı, yazarın gerçekleştirmek istediği deneysellik; yani efsanelerin ağızdan ağza farklılık göstermesi sürecini, onun adına metin içinde gerçekleştirmiş oluyor böylece. Köylülerin konuşmalarında "bıldır, eyitmek" gibi sözcüklerin olması, anlatı dokusunun yerel renklerini güçlendiriyor.

Deniz Kıyısında, bir yazar olan öykü kahramanının deniz kıyısında bir kadın cesedi gördüğünü söylemesiyle başlayan, bu olaya dair kendine özgü düşünce, yorum ve duygularının anlatımıyla süren ve belirli sonuca ulaşmadan biten gizemli bir öykü. Öyküdeki kurmaca yazarın yanı sıra öykünün son cümlesinde önemli bir yazınsal soru sorarak varlığını belli eden asıl öykü yazarı olmak üzere iki ayrı yazar var bence. Ya da başka bir deyişle, öykünün kurmaca yazarı, asıl yazarın kişiliğiyle bütünleşiyor bu soru cümlesinde. İtalikle yazılan ve okura doğrudan seslenen cümle aynen şöyle: *"Söyler misiniz, her öyküyü ille de bitirmek mi gerek?"*

Kör ve Oğlu, kitabın ilgi çekici ve güzel öyküleri arasında yer alıyor. Kitaplar arasında yaşamayı ve okumayı seven, ancak gözleri bir hastalık nedeniyle kör olan babanın, kendi oğlunun anlatımıyla canlandırıldığı bu öyküde, görmeyen bir insanın kendi iç zenginliğini oluşturma çabası, okurun dünyasına farklı güzellikler kazandırıyor. Olağanüstü bir körlüktür bu, sezgi ve algı kapılarının sonuna kadar açık olduğu bir körlük yaşantısıdır anlatılan. Öyküde "körlük" sık sık sorgulanarak asıl körlüğün "yürek ve akıl körlüğü" olduğu vurgulanır.

Kendisi doğmadan önce kör olan babasına uzun yıllar boyunca kitap okur oğlu; sonra bir gün gelir, baba; *"Belleğimde kalanları yazacağım. Böylece bir kitaptan, bir körün belleğinde neler kaldığını göreceğiz."* der. Baba söyler, oğul da yazar. Öykünün ikinci bölümü babanın kör olmadan önce okuduğu kitaplara dair oğluna yazdırdığı eleştirel yorumlar ve aklında kalan kitap cümlelerinden oluşur. Bu bölümde kolajlar, metin içi ya da metinler arası göndergeler karşımıza çıkar. Babanın iç dünyasına kitap izleriyle açılmak, ruhunda kalan düş ve düşünce parçalarıyla onu daha iyi tanımak mümkün olur. Bu kısımda aforizmalara benzer özlü ve derin anlamlı sözlerle karşılaşırız. Kör olunca diğer duyu ve algıları keskinleşen, sezgileri incelen baba, her şeyi iç gözüyle görmekte, hissetmekte ve anlamaktadır. Baba o kadar çok soru sorar ve yanıt arar ki, sorularla genişleyen bir evren kurar bu bölümde.

Gördüğü düşün içindeki anlatıcı, kendi varlığını üçe bölerek, daha doğrusu, üç ayrı varlığa dönüştürerek (kuş, köpek ve avcı) üç ayrı kişilik üzerinden, kuşun düşme ânını dile getiriyor. Önce kuşun anlatımına göre düşme ânını izliyoruz: *“Düşmemek için çabalıyorum. Havalanmak, yükselmek için acıyla kanat çırpıttığımda, çok az, çok çok az yükselebiliyorum. Bu arada, içimden bir ses, bana olağanüstü bir kuş olduğumu, canımı verdiğimde... Küllerimden yeni bir kuşun doğacağını söylüyor. Küllerimden... Yeni bir kuş... Bu yeni doğacak kuş, gene ben mi olacağım?”* Küllerinden doğan efsanevi kuş Phoenix’e (Anka) atıfta bulunan yazar, bu olağanüstü öyküyü bir düş içine yerleştirdiği için metin masala dönüşmüyor; kurgunun bir ucu, rüya gören ve gördüğünün farkında olan anlatıcı vasıtasıyla gerçekliğe ve hayata temas ediyor.

Öykünün ikinci kısmında anlatıcı, düşünde avcı olduğunu belirtiyor ve devam ediyor: *“Havada bir kuş. O güne değin görmediğim büyüklükte ve güzellikte. Tavus mu desem Anka mı? Bilmiyorum.(...)Ve çekiyorum tetiği. Üst üste iki kez. Birkaç parça tüy süzülüyor boşlukta. Kuş düşer gibi oluyor, sonra yine yükseliyor. Ama eski uçuşu değil bu. Boşlukta süzülüyor. Yerde debelenen bir kurbanlık koyun gibi; ama o, havada debeleniyor. Bari göle, açığa düşmese diyorum. Kaç dakika ya da kaç saniye bilmiyorum (bana çok uzun geliyor, ya ona?) karşı koyuyor düşüşe. Sonra, güçsüz, döne döne düşmeye başlıyor.”* Avcının perspektifinden görüyoruz bu satırlarda kuşun düşüş anlarını.

Anlatıcı, üçüncü düşünde av köpeği oluyor ve aynı sahneye bu kez de köpeğin bilinç penceresinden bakma olanağı buluyoruz. *“...Bir patlama sesiyle kendime gelip koşmaya başlıyorum. Boşlukta kanat çırpın çaresiz kuşun düşeceğini kestirdiğim yere doğru. Kuş, düşmemek için tüm gücünü kullanıyor. Ama kanat çırpışları güçsüz. Kötü bir avcıya denk geldiğini anlıyorum. Üst üste iki atış ve kuş ölmemiş. Ölecek ama havada değil. Belli ki ağır yaralı.”* Kuşun düşüşü ve ölümü, aslında anlatıcının; dolayısıyla insanın ölümünü, ölüm karşısındaki çaresizliğini gösteriyor. Anlatıcı üç perspektiften de düşüşe yani ölüm gerçeğine bakıyor, bu gerçeği saniye saniye izliyor. İnsanın kendi ölümünü seyretmesi, bu ölümüne tanık olması, düş gerçekliği içinde mümkün olabiliyor. Anlatıcı, sözlerini *“Uyanıyorum./ Bir avcı, bir kuş/bir köpek olarak/ve- “* şeklindeki bitmemiş bir cümleyle, bir boşlukla sonlandırıyor; böylece bu ifadeden birçok anlam çıkarılabilecektir okur. Düşün gerçeğe dönüştüğünü; düşteki avcı, köpek ve kuşun (ve ölümün) gerçek dünyaya taşındığını düşünecektir mesela. Bir ânın anlamlarının farklı bilinçlerde çoğaldığı özgün bir ‘durum öyküsü’ metni olan *Üç Düş/üş*’ü keşfe çıkmanın, yaratıcı okur açısından heyecan verici bir serüven olduğu kanısındayım.

Kitabın öykülerinden bazılarında kahramanların çeşitli hayvanlar olduğu, bunların metin içi gerçeklikte kişilik kazandıkları ve konuştukları görülüyor; bu durum, öykülere fabl özelliği kazandırıyor. Hayvanlar aracılığıyla insanlar dünyasına göndermeler yapılması, insanların tutku ve zaafalarına dikkat çekilmesi, bu öykülere eleştirel nitelik kazandırıyor. *Papağan*, diyaloglar üzerine kurulmuş, tiyatro tadında, keyifli ve gülümseten bir öykü. Kahramanı oldukça akıllı ve konuşkan bir papağan olan bu öyküde diyalogların canlılığı, sevimliliği, nükteler taşıyor olması hayli ilginç. *“Görüyorsunuz, konuşulanın tümünü anlıyor.”* *“Hayır, dedi papağan, tümünü değil dilediklerimi.”* gibi hazırcevaplıklarla dolu öyküde, yer yer eleştirel/ ironik tonlamaların varlığı gözlemleniyor. *Kedi ile Fare*, iki ezeli düşmanın; kedi ile farenin karşılıklı konuşmalarıyla örülmüş, fabl tadında sıra dışı bir öykü. Metinde yer alan konuşmalar felsefi boyutlar kazanıyor ve birtakım sorgulamalara açılıyor. Kedinin evcilliği, insanlarla ilişkisi, kedi doğası, kedinin fareye nedensiz düşmanlığı ve onu öldürme isteği, sorgulananların en başına geliyor. Soruları çoğu zaman fare soruyor; kedi onu yanıtlarken aynı zamanda kendisiyle yüzleşiyor.

“Körüm./ Ah bir de sağır olsaydım./ Belki o zaman mistik olabilirdim.” (...) “Gözüm görmeyeli beri/ insanları daha iyi görüyorum.” (...)”Bir kör için zaman yoktur./ Çünkü gece ve gündüz yoktur./ Ama gören için de zaman yoktur./ Çünkü gün ve gece/ zaman değildir./ Yalnızca aydınlık ve karanlıktır.” gibi, okuyanda düşünce derinlikleri yaratan birçok söyleyiş yer alır. Bazen eleştirel ve ironik tonlamalar kazanan bu söyleyişler ikinci bölüm metninin asıl dokusunu oluşturur. Öykünün Öyküsü’nden, Ferit Edgü’nün *Kör ve Oğlu*’nu Borges’in yaşamından esinlenerek yazdığını öğreniyoruz; “*Borges’in öykülerini seksenini aşmış annesine yazdırdığını okuduğumda ben de kör bir babanın var olmayan notlarını derlemeye çalıştım.*” diyor Ferit Edgü.

Çılgılık içindeki en dikkate değer öykülerden biri de *Sahaf* başlıklı olanı. Bu öyküde hayat ile kurmacanın, gerçeklik ile düşselliğin yan yana ve iç içe oluşu dikkati çekiyor. Bu bakımdan okuru tam anlamıyla şaşırtan bir öykü diyebiliriz *Sahaf*’a. Öyküde, Ferit Edgü’nün dostu yazar Demir Özlü, bir öykü kişisi olarak yer alıyor. İsveç’te yaşayan Demir Özlü, Stockholm Eski Kent’te antikacıların ve eski kitapçıların olduğu adayı dolaşırken bir sahaf dükkanına girip Fransızca bir kitap satın almak ister. Sahaf ona bir kitap verir; Avvakum’un *Ma Vie* adlı kitabıdır bu. Demir Özlü eve döndüğünde epeyce düşünür, bazı ayrıntıları anımsayıp birbirine bağlar ve Ferit Edgü’nün **O** adlı romanını kitapları arasından çıkarır; kitabın 10. sayfasında Avvakum adıyla karşılaşır. 37. sayfada Hakkârî’de Süryani bir kitapçıdan söz edilen satırları yeniden okur. Bir süre sonra sahafı yeniden görmeye gider ve soru-yanıtlarla ilerleyen konuşmalarda bu kişinin romanda anlatılan Süryani sahaf olduğunu, kitapları yakıldığı için kentten ayrılıp yurt dışına göç ettiğini öğrenmiş olur böylece. Bütün bunları Ferit Edgü’ye gönderdiği bir mektupta anlatır. Öyküde, Ferit Edgü de kendini Demir Özlü vasıtasıyla kurguya dâhil eder. Hayatla kurmaca, öykü içindeki gerçeklikte bir araya gelmiş ve birbirine dönüşmüş olur. **O** romanının *Sahaf*’ı bu öyküye taşınmıştır ve Stockholm’de yaşamaktadır. Yazar Demir Özlü, metinde bir öykü kişisi gibi yer alıp kurmaca bir kişiliğe dönüşür; Ferit Edgü’nün **O** adlı roman metninde kurmaca bir kişilik olarak yer alan *Sahaf* ise gerçek hayatta Stockholm’de göçmen olarak yaşayan ve Demir Özlü tarafından tesadüfen izi bulunan biriymiş gibi anlatılır. Ferit Edgü, yaratıcı bir kurgu oyunu ile okuruna yine bir sürpriz hazırlar. Metinlerden hayata, hayattan metinlere gidip gelen anlatı, gerçekten etkileyicidir. Bu öykü, “edebiyat, hayatın dil içinde dönüştürülmesinden başka bir şey değildir”, fikrini de doğrulayan nitelikte bir metindir bana kalırsa.

Yusuf’un Utkusu adlı öyküyü yazar gerçek bir olaydan esinlenerek yazmıştır. İnsanın en büyük hayallerinden biri olan gökyüzünde uçmayı, yapay kanatlarla gerçeğe dönüştürmek için uzun yıllar boyunca yoğun emek veren, karısı hariç hiç kimseden yardım ve destek görmeden bu idealini gerçekleştiren sade vatandaş Yusuf’un öyküsüdür bu. Yaratıcı, azimli, sabırlı, çalışkan ve onurlu bir idealistin amacına yönelik yoğun ve tutkulu çabası; uçuş deneylerindeki başarısızlıklardan yılmaması, tutkunun utkuya dönüşümü olarak dillendirilir. Sonuç kısmının yazarın düşlerine eklemlendiği *Yusuf’un Utkusu*, okuru düşsel bir uçuş yolculuğuna çıkaracak nitelikte.

Yazarın duygularını eserine katması, duygularını metin üzerinden ifade etmesi üzerinde duruluyor. Resim sanatı ve ressam konusunun işlendiği *Aslan ve Ressam*, *Büyük Ustayı Ziyaret*’in devamı niteliğinde. Japon ressamlarının sanat ve hayat algısıyla zihniyet, yaşayış ve bakış açısının Batı’daki sanatçılarla kıyaslandığı bu öyküde, içinde insanın en büyük zaafı olan ego’nun bulunmadığı bir resim ustalığının altı çiziliyor. Kitaba adını veren *Çılgılık*, metafor anlamlar yüklenen bir öykü.

İnsanın zorbalık karşısındaki tutumunun ve vicdani sorumluluğunun işlendiği *Çığlık*'ta, kime ait olduğu bilinmeyen çığlık sesinin, anlatıcının vicdanından yükseldiğini duyumsuyoruz.

Kitabın ikinci kısmını oluşturan *Parçalar*'da pek çok kısa öykü var. Anlarda yoğunlaşan yaşam parçaları, kısa metin parçaları hâlinde işleniyor. *Balkonda*, kitap, sözcükler ve hayat üzerine diyaloglardan oluşan bir öykü. *Beklenmeyen Konuk*'ta gizemli bir konuk ve bilinmeze açılan bir öykü sonu yer alıyor. *Yazar ve Yazman*'da, Yazman'ın ardına gizlenen yazarı görüyor; şaşkınlığa uğruyoruz. Yazarın sıradan söyleyişlerini Yazman'ın yazınsal söyleyişlere dönüştürmesi, etik ve estetik bir sorunsal ifade ediyor. *Merdiven*, hayatı temsil eden bir geçiş mekânı olarak var oluyor aynı adlı öyküde. İnsanın merdivende iniş çıkışları, koşuşturmaları ve buna değmeyen hayat, odakta yer alıyor. *Teyzemin Sonu*'nda hastalık ve ölüm gerçeğine dikkat çekiliyor. *Çevirmen* öyküsünde dilin anlamları üzerinde durularak, çeviri sırasında bir dilin bütün anlam yükünü çevirmenin bizzat kendi sırtında taşıdığı belirtiliyor. *Yargı*'da mahkeme tutanaklarının dili kullanılıyor.

İkinci Yaşam'da, *Eylül'ün Gölgesinde Bir Yazd'nın* kahramanı Çakır'ın yer aldığını görüyor, onun yoksul ve sıradan yaşamında hiçbir zaman düşlerin olmadığını anımsıyor, hüznü bir duyarlılıkla okuyoruz satırlardaki yaşam izlerini.

Çığlık'taki öyküler insanı, hayatı, toplumu, kitapları, düşleri, idealleri, kurmaca ve gerçekliğin boyutlarını sorgulayan, sıra dışı, özgün, yoğun anlamlı metinlerden oluşuyor. Has edebiyatın yaratıcı evrenine farklı düş ve düşünce pencerelerinden bakmak isteyen yenilikçi okurlara seslenen bu öykülerin özünde var olan dil estetiği, kurgu oyunları ve incelikli görsellik, sayfalar boyunca etkili, güzel ve kalıcı bir okuma yaşantısı sunuyor.

ŞİİRE UYANDIRAN SÖZ / FATMA ARAS

Veysel Çolak'ın yönettiği Karşıyaka Belediyesi Şiir Atölyesi'ne başladığım ilk günlerdi. Şu an adını hatırlayamadığım bir şairi anma etkinliğimiz vardı ve ilk kez şiir okuyacaktım. Çocukluğumdan beri kalabalık ortamlarda utangaç bir yanım var. Hele ki söz ustalarının yanında, çekingenliğimi, utangaçlığımı bastırmama rağmen bir kat daha artmıştı. Şiir okuma sırası bana geldiğinde, utangaç yanıma da alarak mikrofona yöneldim. Veysel Çolak, Özcan Yalım, Oğuz Tümbaş gibi birçok şairin ön sıralarda oturduklarını gördüm ve salon alabildiğince doluydu. Çoğu kişi halk şiiri yazdığını biliyordu. Bu kadar çağdaş şairin arasında, kendimi trene binen kaçak bir yolcu gibi görüyordum. Sanki şiirimi değil, hatamı toplayacak duygusuna kapıldım. Bir hatam olsa, gururum talana uğrayacak düşüncesine kapıldım. Bir ara her şeyi geride bırakıp kaçmak geldi içimden. "Güneşi yitirsem üşürüm/ Ateş olan yere gitsem göze alıp kovulmay/ Yollar uzaktan yana(...) Göğüslerim karşıma neler çıkarsa"(Ötesi Yar, s.36) Veysel Çolak'ın bu dizelerinde olduğu gibi ben de kendi iç dünyamda kendi yalnızlığımı, çekinikliğimi göğüslüyordum. Etkinlik sonrası, Veysel Çolak: "Atölyedekiler ayrılmasın" dedi. Etkinlik üzerine bir değerlendirme konuşması yaptı ve sonra, "Fatma Hanım, mikrofona neden arkanı döndün?" diye biraz sert üslupla sordu. Kalın bir karanlık gözlerime çöktü. Arkadaşların bakışlarında kendimi arıyordum. Beni bile rahatsız eden çekincelerimden söz edemedim. Cezalı bir çocuk gibi yüzüne baktım, sustum. Aynı gece, e postasına bir ileti düştüm. Üzüntü koktuğum günlerden, bugünkü yazım dünyasının halk şiirini dışlamasından ve bu kadar çağdaş şairin arasında yazdıklarımı bireycilik olarak gördüğümü, bu durumun özgüvenimi azalttığını yazdım. İletime cevap dönen Veysel Çolak, halk şiirinde başarılı olduğumu ve "bir şair, böyle hece yazdıktan sonra hece de yazabilir" diye güzel sözler etmişti. Hocamızın şiire uyandıran bu sözleri, karanlığa çakılan bir çakmak gibiydi. O gün 'kendimi saklamaktan dışarıya çıkma günüm' oldu. "Hiç kimse başladığı yerde kalamaz, duramaz ki" sözünü rehber edinerek serbest hece şiirinin yanında serbest şiire de yöneldim... Veysel Çolak'ın şiir bilgisinin yanında yazı, şiir, her yaşta, her meslekten insanın Türk şiirine genç şairler kazandırması yanında, şiir okuru yetiştirme çabası ve şiirin militanı gibi çalışması, beni her zaman etkilemesi çalışmalarına ışık tutmuştur. Bende iz bırakan bu anımı bir gül desteği gibi taze tutuyorum.

PAROLA:SÜKÛNET

Galoş terlikler gibi en fazla bir defa
Kullanılıp atılan fotoğraflar..
Seni görmeye geldim okullar tatildi.
Tatildi tiyatrolar bütün bahisler iptaldi.

“Bir özü mazeretle berbat etmeyin”
Demiş Franklin, B e n j a m i n F r a n k l i n.
Özgürlük değil, hürriyettir parolası
Özü kabahatinden beter aşkların.

Parmaksız eldivenlerle giyilir giyilmez
Kar topu fırlatılan karanlık camlar..
Seni ziyarete geldim hastaneler tatildi.
Tatildi ihanetler, çalıştaylar, kurultaylar.

Gölge şiirler varla yok arasında
Yapay zekânın yazdığı zannedilen
Düpedüz kötü dizeler yanlış imgeler.
Senin için Dante’nin Cehennem’ini çevirdim.

“Hiçlik musallat olur varoluşa”
Demiş Sartre, J e a n - P a u l S a r t r e.
Sessizlik değil, sükûnettir parolası
Cürmü kadar yer yakan ayrılıkların.

Karmaşık düşler arasında belli belirsiz
İnsanın hayatına bir defa girdi mi
Bir daha asla çıkmayan kâbuslar.
Gözlerin nerden baksan Roma cumhuriyeti.

VOLKAN HACIOĞLU

Foto: Furkan Çirkin

Doğamadım Gitti Baba

Doğamadım gitti baba. Yapay zekânın insanın zihinsel hareketleri doğrultusunda tasarımı yapılmıyormuş. Bense yirmi birinci yüzyılda yaşama hâlâ doğamadım. Sen de çok şefkatli davrandın bu ülke insanlarına. Belki senin adını çok zikrettiği için Kuvayimillîye'nin Emperyalizme karşı verdiği en büyük savaşın Kurtuluş Savaşı olduğunu mu düşünüyorsun baba, sen böyle mi düşünüyorsun? Sadece merak ettiğim için soruyorum. Ben Fransızların henüz 1789'da yaptığından daha önemli olduğunu düşünürdüm. 1908'le başlayan Türk Devrimi, adlarını Fransız kadınlarının balolarda fısıldadığı Jön Türkler daha önemlisini mi yaptı baba? Düşündükçe Kuvayimillîye bayrağını görmüş kadar heyecanlanıyorum! Gazeteci Hasan Tahsin'in İzmir Konak Meydanı'nda attığı ilk kurşunun cesareti sarıyor benliğimi. Ruslar çok daha iyisini yaptı, diye de düşünürdüm. Meselâ 18. yüzyılda bir anarşist, devrimin eşliğindeki Rusya'da intihar mektubuna kurukafa çizebiliyor. Dostoyevski de o nihilistlerin aralarında dolaşarak, Rus tarihinin gerçek kahramanlarının hikâyelerini yazıyor. Sen demiştin ki: "Amasya Tamimi okunurken Anadolu'lular denli bağımsızlığı kanlarında canlarında hissetmedi hiçbir ırk!" Gelgelelim Türk insanı kadar tuhaf bir mahlûk olamaz baba. Nâzım'ın dediği gibi. "Cesur ve korkaktırlar". Hiçbir devrim Cumhuriyet devrimi kadar güzel olmadı mı diyorsun baba? Hiçbir devrime Cumhuriyet devrimine inandığın kadar inanmıyor muyum diyorsun? Evet baba, sen de demiştin: "Evet talihsiz hatta ölümcül hatalarım olmuştur ve fakat; Cumhuriyet Tarihi aydınlıktır. İmparatorluk Tarihi'nin kafası ipek kılıçlarla kesilmiş kardeşleri, oğulları, zevceleri var!"

Evet, inisiyatifler kafalarını duvara vura vura kanatarak, kıvranarak devrimi anladılar. Devrimin kanlı diyaletliğini. Hatta diş etlerine kadar soktuğu namluyu ateşleyemediği için hıçkırıklara boğulanlar gördüm. "Hizmet ettiklerimden öğreniyorum anne! Hizmet ettiğim her şeyden tiksiniyorum!" Çığlıklarıyla salya sümük annesine sarılarak ağlayanlar tanıdım. Ben çok tarihiî nöbetlere tanık oldum baba. O yüreklerde, o birikimle devrimi yapabilecek gücün ve potansiyelin olduğuna inandım. Mutfağın çocukları içinde yalnızca onlara inandım. Liverpool'da değil baba, Kayıp Kuşak belgeselinde değil, Türkiye'de yurdumda.

Çok kızmıştın bana baba. "Dünyayı değiştirmek istiyorum" dediğimde. Hatta demiştin ki: "Önce kendini değiştir, dünya belki o zaman değişir! Yuvan var senin, bu yuvanın çatısı da sensin!" Cumhuriyetin güzelliğini sen öğrettin bana baba. Halkın kendini yönetme iradesini. Bu iradenin demokratik bir olgu olduğunu. Şimdi öleceğime inanmıyorsun baba. Zaman zaman ben de inanmıyorum. Ve fakat ne yapmam gerekiyor onu da bilmiyorum! Yalnızca tek bir net bilgi, kulağımın küpesi. Evet! Sen haklıymışsın baba, dünya değişmiyormuş! Bugün senin gibi düşünüyorum...

Büyük Taarruz sabahı şehâdete tıraş olup giden İsmet İnönü'ye inanıyor; Taarruz sabahı şehâdete tıraş olup savaşan, İsmet İnönü'yü seviyorum!

Levent Karataş

Ocak 2025, Acıbadem

Conk Bayırı'nın Sessiz Çığılı

Conk bayırında bir şafak vakti,
Göğsündeki saat durdu şarapnelde.
Mustafa Kemal'in soluk alış yüreklere,
Bir milletin kaderi yazılıydı
O an saniyelerde.

Anafartalar'da düşen her nefer,
Sineklerin konuştuğu
Dizanteri çamurunda.
Bigalı Kalesi'nden esen rüzgâr,
Gömülü kardeşlerimizin duasında.

Arıburnu'nda kanla sulanan toprak,
Barışın filizlendiği bugünleri bekledi.
Yiğitlerin üzerine üşüşen sinekler,
Tarihin yazdığı acıyı
Kanatlarında, bağırılı vızıltılarında
Cihana duyurdu.

Denizler gürlese de,
Dağlar taşlar yansa da,
Yedi düvel karşısında
Ayaklandı Anadolu.
Kapkara yiğitler,
Dimdik durdu.

Zaferin ve hüznün
İzini taşıırken omuzlarda,
Bir matem türküsü
Alçitepe'den yükseliyor arşa.

Sen toprağım,
Şehit kanıyla yazılmış destansın.

Barışın gül bahçesinde,
Kardeşliğin sonsuz ışığında,
Duamızdasın.

Ey Çanakkale,
Sen acının ve direnişin
Ve zaferin adısın.

Ve barış, senin toprağında
Boy boy yeşeriyor,
Her gün, her saat.

4 Nisan 2025 -
Dr. Med. Resuloğlu, **Levent YEŞİLTEPE**

ŞİİR MÜFETTİŞİ TUNCER UÇAROL

Tuncer Uçarol Adanalıydı. ÇUKOBİRLİK'te müfettiş idi... İki ya da üç kez Adana'da görüşüp sohbet etmişliğimiz oldu. Görevi gereği ya da ailesini ziyarete geldiğinde... Birkaç kez de bazı etkinliklerde sempozyumlarda, edebiyat buluşmalarında karşılaşmalarımız, sohbetlerimiz, aynı masa çevresine oturmuşluğumuz kayıtlıdır naçiz belleğimde...

Adana deyince o kadim kentte haksızlık yapıldığına dair ince bir sızı depreşir şuramda! Çukurova'ya, Adana'ya veda etmiş, dostlarına, arkadaşlarına hatta yakınlarına haksızlık etmiş isimler aklıma düşüverir. Neden? “Tanıdık simalar resmigeçidi” başlar bir anda; bazısı hâlâ sınımsıcak ama bazısı “soğuk” silüetler biçiminde üşüşüverir gözlerimin önüne... Bir dönemi (1999-2004 arası) Adana ile Bursa arası yollarda tükettim. İki kent arasında gider gelir, en çok anı ve not biriktirirdim... Kişisel tarihimin unutulmaz günleri, saatleri haftaları, anlarıydı yaşanmış serüven... Yolculuklar. “D/okunmuş Kitaplar” dizisine başlarken gayriihtiyarî Tuncer abi ve Adana geldi aklıma...

Tuncer Uçarol, saat saat, gün gün sorular, kuşkular üreterek okuma - irdeleme, deneme metnine yoğunlaşır, metne dökerdi olup biteni. Okuduğu dizeyi, sözcüğü tartıya vururdu. Sorularla... Zincirleme sorularla? Şairin ruh röntgenini çıkarırdı adeta. Müfettiş titizliğiyle ve sabırla sürdürdüğü not alma işinin içine günlük yaşam enstantaneleri de katardı. Kaynakta alıntılar, göndermeler, kuşkulandırmalarla okurun dikkatini daima diri tutardı. İlginç bir okuma, yorumlama, eleştirme yolu izlerdi... Yazılarını kitaplaştıramadı bildiğim kadarıyla... Deneme inceleme, eleştiri ürünlerinden örnekler, Antalya Altın Portakal Sempozyumu kitaplarından okunabilir.

Sağlığında ve ölümünden sonra hakkında yazan-çizen olmadı. Sosyal medyada, yani internet ortamında bilgi mevcut ama asıl önemli olan, “TUNCER UÇAROL YAZDIKLARINI GELECEĞE BIRAKTI - Tuncer Uçarol'un ölümünden sonra kitabı yayınlandı” başlıklı yazı-haber... Kayda değer bilgi şu adresten okunabilir:

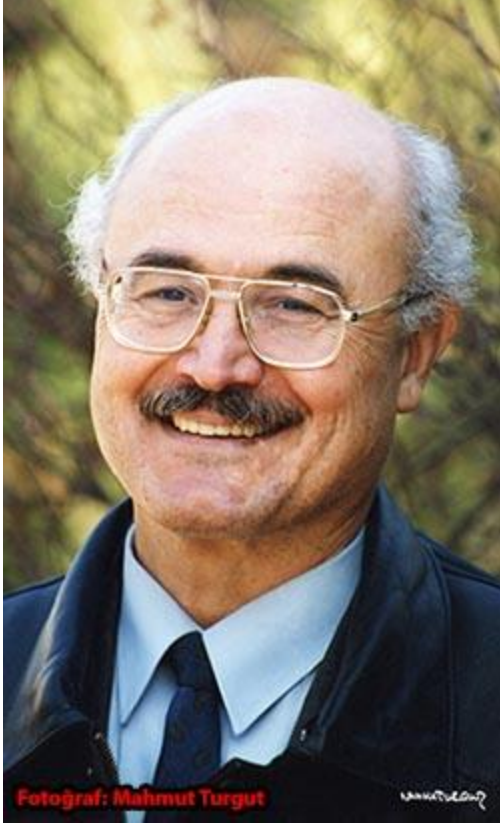
<https://www.karaisalihaber.net/>

“2013 yılında hayata gözlerini yuman Adanalı Eleştirmen Yazar Tuncer Uçarol'un son kitabı abisi Emekli Albay ve Emekli Öğretim Üyesi Siyasi Tarih Hocası Rifat Uçarol tarafından yayımlandı.

1958- 1960 yılları arasında Yeni Adana Gazetesi'ndeki köşesinde edebiyat, tiyatro, sinema yazıları ve söyleşileri yayınlanan Tuncer Uçarol, aynı yıllarda Adana Şehir Tiyatrosu'nda figüranlık da yapmıştı.

25 Ekim 2013 tarihinde ölen Tuncer Uçarol'un “İncelemesal Şiir Eleştirileri” adlı kitabı abisi Rifat Uçarol tarafından yayına hazırlandı.

Emekli Albay ve Emekli Öğretim Üyesi Siyasi Tarih Hocası Rifat Uçarol, kardeşi Tuncer Uçarol'un son olarak “Karşıyaka Taşköprü” adlı kitabının yayınlandığını ifade ederek, “Maalesef onu da kendisi göremedi, beyinden gelen bir rahatsızlığı nedeni ile aramızdan ayrıldı. Kardeşimin 656 makalesi bulunmaktadır” dedi.”

Rifat Uçarol, “Temel uğraş alanı olan şiir eleştirilerinin önemli bir bölümünü, 1977 yılından itibaren alanında tek örnek olan “günce eleştiri” biçiminde yayımlandı. Günce, şiir, eleştiri konularındaki kuramsal yazıları yanı sıra genel edebiyat, şiir, kadın edebiyatçıları, kalıcılık, edebiyat dergileri gibi konularda edebiyat sosyolojisi çalışmalarında bulundu. Şiir ve edebiyatımıza istatistiksel bakışla da yaklaştı. Yazılarının 50 kadarı sempozyum kitaplarıyla ortak kitaplarda yer aldı. Dergilerde yazmayı sevdi” dedi.

“İncelemesal Şiir Eleştirileri” adlı eserinin kardeşine ait bilgisayarda kayıtlı olduğunu ifade eden Uçarol, “Bu bilgileri kitaba dönüştürdük” dedi.”

Bir kaynak da Biyografya ansiklopedi portalı: <https://www.biyografya.com/tr/biographies/tuncer-ucarol>

Tuncer Uçarol

Orada: “Eleştirmen, araştırmacı, bürokrat (D. 27 Ekim 1941, Adana – Ö. 25 Ekim 2013, Ankara). Tarih yazarı ve araştırmacı Rifat Uçarol'un kardeşidir.” Bilgisi yer almakta! ‘Adanalı sanatçılar, yazarlar, gazeteciler’ anısını yaşatmak için çaba gösterirler umuduyla Tuncer Uçarol’a dair küçük bir katkı, davet, öneri kabul edilsin işbu “derkenar”!

Evet, Bursa Edebiyat Günleri’nde ve Antalya Altın Portakal Şiir Sempozyumu’nda karşılaştığımızda şiiri, okumayı, göçmenliği, ailelerimizi yâd ettiydik. Okudukça, yazdıkça anımsayacağım kendisini ve yazılarında sık sık adını geçirdiği Aytül yengeyi...

Şimdi ikisi de yok.

Mekânları şiir; ışığı, toprağı bol olsun!

Yazmaya başlamak için gerekçe bulunur daima...

HİLMİ HAŞAL

Bursa, Aralık 2024

GÖZLERİNİN SÖYLEDİĞİ

*Beni tartısına vur
terleyen yaprakların*

*Beni gözlerinle sına
göğsünden esen rüzgârınla*

*Beni öfkesine sar kuru yaprakların
sende filizlenen baharlara sar beni*

*Dökülen su gibi bitmez sanılan zaman
sabahı bitti ömrün bak akşam olmada*

*Gamzenin içli türküsünden öğrendim
nasıl söylenir dili ezelden hüznü bir şiir*

Aysel KARAATLI

EYLÜL SIKINTISI

Postallarıyla kapıma dayanan
Eylül gibi... Ben her sabah
Hayata asılarak uyanıyorum
Kan ter içinde
zaman
alacaklı hüznlerin çarpımı
yumruk gibi yüreğimde
öfkem
örgütleniyor
sımsıkı sözcükler
Eylül' ü beklerken
ateşi düşüyor ağustos' un
Alıp başını gidiyor dağlar,
denizler...
Kıyıma uğramış bir orman
kalakalıyorum kıyametinde
Gidiyorsun!
Hüznün dilimi sıyrıp gidiyor
Bir ben duyuyorum
ateştenmiş
o son bakış* ındaki sesin
şiir serintisi.

Gülşen ERSAN

MEŞK ÇEŞMESİ

ah ellerin zehir bedenimde
gezen hint keşişi pamakların
koparır salkım saçak kaslarımı
kalbim yırtık bir paçavra
örtülmüş duran heykel örgenine
bir kuple ileri atılmış adımın
hiç bir şarkıya cevap vermeyen
dil dolaşır uzak tarihe
roma neden yakılmış
collesium'da aslanlara sırtlanlara
yem edilmiş gladyatörler
aşk çeşmesine beş kala
biten heveslerin toplamı
olduk da ne oldu bilinmeyen tarih
venedik taciri'ne görüldüm
sheakespeare, can yücel yazmadı bunu
aşka ağıt yakarken yakalandı
yaslı, gözü yaşlı, hüznü gönlüm
elim, kolum, kalbim bağlı; duyma hiç
floransa, hitler köprüsünden seslendim
sana resimler attım oradan buradan
meşk çeşmesine sırtımı dönüp
bozuk paralar fırlattım sektirerek
milano'da boğanın yumurtalığında
üçyüzaltmış derece sağ ayağımla
dönerek, sekerek, kuzeyden, güneyden
diledim tüm isteklerimi bir bir
hidrellez de hızır ve ilyas (elias) gelmedi ya hâlâ
hücrelerime neşe getiren
zehir zemberek ağuna şerbet dedim

Aliye ÖZLÜ

11-19.mart.2018 – balat-istanbul

Lül'den İmgelem Çocukları'na, Oradan Teş Dergi'ye; 2000'li Yıllardan Günümüze Adana'da Edebiyat

İlhan Kemal

İmgelem Çocukları Dergisi ve Ötekileriz Kültür Sanat Girişimi ekip arkadaşlarımdan Bahattin Yıldız'ı 2012, Mehmet Ak'ı 2021, Bahattin Avcu'yu 2022 yılında kalp krizinden kaybettim, daha çok gençtiler... 2014 yılında ise bir trafik kazasında Lül Sanat dergisinden ekip arkadaşlarım Hasan Hüseyin Gündüzalp ile Bülent Gököl'ü, 2015 yılında ise yine Lül ekibinden Mesut Yavuz'u sinsi bir tümör nedeniyle kaybetmiştik. Biz onlarla şiirin ve edebiyatın ovasına güzel tohumlar ekmiştik. Bilinir ya da bilinmez ama bunu yapmıştık...

Gitmek kalmaktır aslında. Onlar gittiler ama hep bende kaldılar. Ah benim can arkadaşlarım! Bu kalp sizi hiç unutmuyor mu?.. Ama neyleyeyim ki şu veya bu biçimde insan geldiği gibi gidiyor da, hayat bir akşam güneşi, bakmışsın batmış.

Burada Hasan Hüseyin ve Bülent'in yanı sıra Mesut, Mehmet ve Bahattinleri de anmadan geçmek olmazdı! Fakat bu yazının öznesi Hasan Hüseyin Gündüzalp ve Bülent Gököl olduğundan, söz ve cümleler onlar yoğunluklu olacaktır. Diğer arkadaşlarımı ise başka bir yazıda daha kapsamlı anlatmak niyetindeyim...

90'ların sonlarıydı sanırım, bir yaz gecesi uzanmış, yerel TV'lerden Kanal A'yı izliyorum. Aydın Manaşırılı'nın hazırlayıp sunduğu şiir programı, Ay Vakti'ni. Her hafta izlemek için yayın gününün gelmesini beklediğim tek program. Program saati gelmiş ve Aydın'ın karşısında deli dolu bir şair elinde "Ki Belki" adlı kitabı, ondan şiirler okuyor heyecanla, kendime benzettim ilkin, şiir coşkusu öyle yoğun ki... Program gece yarısına kadar sürdü, ben de uykuyu askıya aldım. Sonrasında dedim; bu çocukla mutlaka tanışmalıyım, belki hayalimdeki projeleri birlikte gerçekleştirebiliriz. Bir yolunu buldum ve tanıştık. Gördüm ki ikimizin kafa da aynı kafa... İkimizde de egemene başkaldıran derin bir içgörü var. Sözüünü ettiğimiz egemen İstanbul... İstanbul dergileri, banka yayınevleri, dergilerde yuvalanıp kendi takımını kuranlar ve Anadolu kalemşörlere yol vermeyenler... En azından o vakitler böyle keskin düşünceler taşıyoruz. Çoğunlukla haklıyız da. Peki ne yapmalı? Buluşup görüşmeler, fikir alışverişleri, tartışmalar... Bu böyle iki yıla yakın sürdü. Bir grup oluşmuştu, edebiyat grubu... Artık dergi çıkarmaktan falan söz ediyorduk. Dergimizi çıkarana kadar mevcut Adana edebiyat mahfillerinde buluşmalar, görüşmeler, edebiyat ve memleket odaklı tartışmalar oluyor, dergiler kuruluyor, dergiler kapatılıyordu söz ateşiyle... Bu mahfillerdeki çoğu insanlar eskiden beri birbiriyle tanışık kişiler aslında. İnsancıl Dergisinin Çukurova ayağında birlikte yol yürüyenler var, bunlar: Hasan Hüseyin Gündüzalp, Bahattin Avcu, Altan Doğan, Muhittin Çoban gibi arkadaşlar. Sonrasında bir Karınca Dergisi maceraları olmuş, tek sayı mı çıkmış nedir bunu tam anımsamıyorum. Birçoğu da birbiriyle kavgalı. Aralarında bizce sudan, onlara sorulsa önemli sebeplerle küslükler oluşanlar da var. Ben içlerinde yeniyim ve dışarıdan biriyim. Hepsıyla aram iyi. Hasan Hüseyin de öyle. Benim mizaç biraz suskun. O konuşkan. Girdiği her ortamın ortasına, bir ferahlık döken ibriği var elinde Hasan Hüseyin'in. Küslük tutmaz biri. Birlikte bütün gruplarla görüşebilen ender kişilerdeniz. Aykırısanat, Söylem ve Ardıkuşu Dergisi bir de o sıralar yeni bir oluşum olan A Edebiyat Dergisi grubu var, Çukurova Edebiyatçılar Derneği de yeni kurulmuş, ortam bitek... Lâkin bizim o zamanki ıvecen ve gelgitli duygularımıza göre "Çukurova'da neler oluyor?" dedirtecek aşkın işler yapılamıyor, Toroslar aşılamıyor? Bu boşluğu doldurmalıyız diye düşler kuruyoruz. (Şimdiki aklımla tartışıyorum da hepsinin yeri ve değeri farklıymış hâlbuki! Çukurova'da Söylem'i yüz küsur sayı çıkararak edebiyata hizmet etmiş Mehmet Çetinkaya; gençlerin elinden tutmuş Aykırısanat ve Mehmet Demirel Babacanoğlu; Ardıkuşu ve Burhan Mendi hiç takdir edilmez mi? Edilir tabii.)

Sular'da Şadırvan isminde bir birahane vardı o vakitler. (Hâlâ var ama bizim takıldığımız o loş bölümü yıkılmış!) Hasan Hüseyin ile birlikte burada nice dergi çıkarma düşleri kuruyor, nice biralari götürüyoruz. Böyle böyle düş ve düşünceyi bir gerçekliğe dönüştürmek için 2001 yılı Ocak ayı sonlarına doğru sanırım, Çakmak Plaza arkasında Muhittin Çoban arkadaşımızın "Eskiyer Kafe" sinde buluşuyoruz. Toplantıya çağrılı isimler şunlar: İlhan Kemal, Hasan Hüseyin Gündüzalp, Mesut Yavuz, Bahattin Avcu, Osman Erkan, Yusuf Kaptan, Kusey Tangüler, Zeki Solmaz ve Muhittin Çoban. İsimler konusunda hafızam beni yanıltıyor olabilir ama böyleydi sanırım. Lül Sanat Derginin ikinci sayısı kapağındaki gülümseyen fotoğrafımı, dergi çıkarmayı karara bağlamamızın ardından bende oluşan sevinç anında çekmiş Mesut, vay be. Yoğun tartışmalar sonunda dergi çıkarmaya karar vermişiz. Hasan Hüseyin, İbrahim Tayfur adlı bir şair arkadaşın yer sorununu çözdüğünü, ofisimizin Kasım Gülek Köprüsü'nün alt taraflarında olduğunu, Mesut Yavuz'un da grafik tasarım işlerini yürüteceğini söylemesinin ardından coşku doruğa çıkıyor. Yayın kurulu Hasan Hüseyin Gündüzalp, İlhan Kemal Kaplan (O vakitler soyadımı da kullanmaktaydım) , Yusuf Kaptan, Kusey Tangüler ve İbrahim Tayfur'dan oluşturuluyor. Sahip olarak Mesut Yavuz, düzeltmen olarak Bahattin Avcu seçiliyor. Yolda bize katılarak dışarıdan destek verenlerimiz de çok oluyor. Örneğin İbrahim Alp, örneğin Nuray Cihan, Aysel Kılıç örneğin... Bir de dergi yönetiminde olmamakla birlikte öncü genç kalemlerimiz var: Özlem Erarslan, Doğan Can gibi... Yayın kurulu, yönetim kadrosu tamam da peki dergi adı ne olacaktı? Ad konusunda sadece Antakya dağlarında Mart ayında açan Lül çiçeğinden söz ediyor Mesut, Osman Erkan rüyasında böyle bir çiçek gördüğünü, aksakallı bir bilgenin çiçeğin adının Lül olduğunu söylediğini zikrediyor... Böyle miydi sahi? Öyle sanıyorum! Ne ilginç, ne sıra dışı bir durum. Herkes şok vaziyette. Ve yeni bir dergi doğuyor. Hoş geldin bebek... Hoş geldin Lül Sanat. Tesadüf o ki Lül'ün bir diğer anlamı da "Şenlik" miş. Sanatta şenlik! Yaşasın! İlk sayımız Mart 2001'de çıkıyor. Çıkar çıkmaz ulusal düzlemde ses getiriyoruz. Gerçekten de müthiş bir teveccüh görüyor dergi. Çınarlar Adnan Yücel ve Ozan Telli de sanat danışmanı olarak bize omuz vermiş ki, kim tutar bizi... En iyi şiirlerimizi ve yazılarımızı dergimize veriyoruz. Ezel Balkan, Lül Sanat'ın üç sayısını değerlendiren bir yazı kaleme alarak dergimize gönderiyor. Yazısında üç sayıya bakarak yaptığı değerlendirmede İlhan Kemal, Özlem Erarslan ve Kusey Tangüler'in birer parlayan yıldız olabileceklerini belirtiyor. Sanki bize kanat takıyor. Uçuyoruz. Laf aramızda Ezel Balkan'ın Hilmi Haşal olduğunu yazın tarzından şıp diye tanımıştım ama hiç bunu belli etmemiştim o vakitler... Sonra dergi Latife Tekin tarafından Bodrum'da düzenlenen dergiler toplantısına davet ediliyor... Ardından merkezinin Konya olduğunu duyduğumuz Yom Sanat Dergisi Adana'da kendisine omuzdaşlar buluyor. Ersun Çıplak, Cuma Duymaz gibi bazı Adanalı arkadaşlar burada kümeleniyor. O vakitler birbirimizi rakip olarak görüyoruz içten içe, bunu belli etmemeye çalışsak da. Şimdi düşünüyorum da o ne manalı bir rekabetmiş meğer. Bir sinerji ortamı yaratmışız istemeyerek de olsa... (Paranteze alarak belirtmeli: Ve bu rekabet ortamında içinden yarınlara uzanmasını bilen iyi şairler yetiştirmiş Çukurova...) Ki hemen peşinden Lül Sanat'tan ayrılarak benim de içinde yer aldığım İmgelem Çocukları Dergisi Zeki KARAASLAN, Bahattin AVCU, Mehmet AK, Pali CANON ve Cumali BAŞEĞMEZ tarafından, Heves Dergisi ise Mehmet ÖZTEK ve Ali Özgür ÖZKARCI'nın ağırlığının yoğun olduğu bir ekipçe çıkarılmıştı... Çukurova'da neler oluyor? diye kısa sürede sordurtmuştuk edebiyat alemine...

Lül'den 6. Sayı sonunda ayrılmış, yukarıda da belirttiğim üzere başka bir arkadaş grubuyla İmgelem Çocukları dergisini kurmuştuk... Böyle gerekmişti. Ayrılma gerekçemi arkadaşlarıma, Hasan Hüseyin ve Mesut'a söylemiştim. Ayrıldım diye arkadaşlarla hiç küslük yaşamadım. Ayrılık da aşktandı çünkü...

Hasan Hüseyin Gündüzalp ile bir anı:

Daha dergi çıkarmadan önce de şiir üzerine ateşli sohbetlerimiz olur, yazdıklarımızı birbirimize gösterirdik. Arada Aykırısanat, A Edebiyat, Ardıçkuşu ya da Söylem dergilerinde yayımlattığımız da olurdu. Neticede bu dergiler kendi kentimizin dergileriydi ve şiirlerimizi yayımlamakta duygusal da davranabilirlerdi. Başka dergilere de göndermeliydi. Ben öyle yaptım. Ama sanki sözleşmişler gibi aynı cevabı veriyorlardı: "Şiiriniz yayımlanmaya değer bulunmamıştır!" Böyle bir dönüşle kalsam iyi, bazıları da "Böyle absürt şiir mi olur?" diyordu.

Bir gün Hasan Hüseyin'e Adana dergileri dışındaki dergilerden ret yanıtı aldığımı, demek ki bu işi başaramadığımı, dolayısıyla şiirlerimi yakacağımı söylemiştim. O ise bana tatlı bir şekilde kızmış "Sakin yakma İlhan, özgün bir dilin var, insanlar alışık olmadıklarını yadırgarlar ilkin, senin şiirlerindeki işçiliği ve derinliği şimdilik kavrayamıyorlar, gör bak gelecek yıllarda hakkında dosyalar yapılacak, şiirlerin incelemelere konu olacak, antolojilerde şiirine yer vermek için yarışacaklar!" demiş, beni bu eylemden caydırmıştı. Süreç içerisinde dediği gibi de oldu sanırım... "Kelebeğin Rüyası" filminde geçen bezer sahneleri ben de yaşamıştım... Şimdi İlhan Kemal ve şiiri varsa biraz da onun o tatlı kaş çatmasındandır bana.... Ve tabii sevgili arkadaşım merhum Bahaddin Avcu'nun bu konudaki beni cesaretlendiren telkinlerini de ıskalayamam.

Bülent Gököl ve arkadaşlığımız:

Bülent, Lül Sanat Dergisi kadrosunda değildi ama kadro dışından bir arkadaşımız olarak her türlü desteğini bizden esirgememişti. Ben ve Bülent aynı mahallede oturuyorduk. Şimdilerde kapalı olan Carrefoursa İş Merkezi'ndeki taksi durağının yöneticilerindendi, burası evime çok yakındı, sık sık yanına uğrardım. Şiire dair saatlerce sohbetimiz olurdu. Yeni bir şiirim varsa ilk önce Bülent ile üzerine konuşurduk. Onun bir yeni şiiri varsa bana okuturdu ilkin. Çıktığını göremeden aramızdan ayrıldığı ilk ve tek kitabı "Davuş" un her satırına beraber göz düşürmüştüzdür desem yeridir...

Son söz: 2000'li yıllarda Çukurova'da yarattığımız edebiyat ortamı, bizler alandan çekildikten sonra çok kan kaybetti. O vakitler muhteşem işlere imza attık. Yer gök tanıktır. Sonra, çekildik alandan. En azından ben öyle yaptım. Küstürüldüm belki... Uzun yıllar yeni oluşumlar için yapılan davetleri kabul etmedim... Ta ki 2023 yılına kadar... Şimdilerde yepyeni bir heyecan içindeyim: Edebiyat, tiyatro ve gösteri dünyası alanındaki içerikleriyle sanat ortamına farklı bir soluk katan, yakında dördüncü sayısına ulaşacak olan Teş Dergi'nin kuruluşunda Kurtuluş Bilgilioğlu, Mustafa Bal, Zafer Doruk, Mehmet Emin Yeniçeri, Selda Kaya, Ruhan Mavruk, Ayfer Karakaş, Neslihan Dağlı Tonyalı ile birlikte görev almış ve sanat danışmanlığını üstlenmiş bulunmaktayım. Memleketin genel ekonomik sıkıntısının dergiye de yansması, sponsorların işi ağırdan alması gibi nedenlerle şimdilik dergiye dondurduk ama sıkıntıları çözer çözmez en kısa zamanda yeniden yola devam etmeyi planlıyoruz.

KAYBETMELER USTASI- İlhan KEMAL

büyük yitikçi! o benim, yılların çemberinde yıprak
omçalarındaki fişkını rüzgâra asan eller de benim
yaşam şamdanında püf dense sönerleri olan da
ben kaybetmeler ustası, hem aşkta hem de kumarda!
çeperimde üşümüş bir sokak kedisi kendini tırmalar

tamam, geçtiği yollardan geri dönen ben
bitirdiği şarkıları başa alan, sarhoşun teki
unutmak unutkanı, geçmişten geçemeyen atlı
bu "ben"i alma lı derin uçurumlara salmalı

ruhu talanda olanın harcıymış yeniden denemek
kulesi devrilenin, düzeni yıkılanın, evet öyle
bunları bile bile hep başa dönen, tekrar deneyen
ama yine yenilen, yenilgisini zafer zanneden

ben ki; bir ziyan alışığı, alaşağı edilmiş uslanmaz
beni senden almaya gelmesini bir türlü beceremeyen
elindeki ant kadehi mi? at, beni kır, yere dök o zaman!

PİŞMANLIK DÜĞÜMLERİ

Gülsüm İŞILDAR

Beni sana yoran küllerin
Ruhunu üfletiyorum
Caymış kadınlar korosunun
Kokusu yüzüme sinmiş
Ezber nefeslerine...

Uzaklığın ucuna yapışan
Anılarla urgan çekme yarışından
Beraat eden günlüklerim,
Sek sek oynayan harflerin
Karınca dualarını toplatıyor
Boynuma asılı şiir cesetlerine...

İki ters, bir düz ördüğüm
Ömür fanilasına çitiletiyorum
Dakika başı değişen kaderimi ve
Kalbi kırıldıkça ruhu eskiyen
Dünyanın yavuklusu hayat,
Dünün ağrısına öptürüp yarasını
Döndürdükçe döndürüyor
Anılara pişmanlık düğümlerini...

Unutmalara yatırdığım
Kırmızı gecelerin
Elini yoran boşluktan
Kaçarken soru işaretleri,
Hem doluyorum içime
Hem de, küsüyorum kendime...

Zaman Dedığımız Şey Bir Frekans İse...

Daha önceki bir yazımda bahsettiğim gibi, beyin kararını sen “şimdi verdim” demeden önce çoktan veriyor. Bilim, bunun ortalama 7 saniye önce gerçekleştiğini gösterdi. 1980’lerde Benjamin Libet’in yaptığı deneyde, gönüllüler ne zaman parmaklarını oynatacaklarına kendileri karar verdiklerini sandılar. Ama EEG kayıtları, kararın bilinçten saniyeler önce beyinde belirdiğini ortaya koydu. Yani senin “şimdi” dediğin an, aslında çoktan geçmişti.

Fizikte hiçbir şey yoktan var olmaz, var olan da yok olmaz. Kuantum mekaniği ise her şeyin ölçülene kadar potansiyel hâlde, yani tüm olasılıkların aynı anda var olduğu bir süperpozisyonda bulunduğunu söyler. Bunun klasik örneği Schrödinger’in kedisidir: Kutunun içindeki kedi, biz kapağı açıp bakana kadar hem ölü hem diri olasılığında aynı anda vardır. Biz baktığımızda, olasılıklardan biri “gerçeğe” dönüşür. Gündelik hayatta da böyle olur. Bir sokakta yürüyorsun ve köşeyi dönmek üzeresin. O köşede belki eski bir dostunla karşılaşacaksın, belki de kimse olmayacak. Sen o köşeyi dönmeden önce, kuantumun diliyle, her iki olasılık da aynı anda vardır. Karşılaşma anı, tıpkı Schrödinger’in kedisi gibi, sen bakana kadar hem “var” hem “yok”. Sen köşeyi döndüğünde ise evren, bu olasılıklardan birini seçmiş olur. İcatlar da böyle... Ampul, Edison’dan önce de vardı; maddesi, enerjisi, yasalarıyla evrende çoktan yerini almıştı. Biz onu ancak doğru frekansa ayarlandığımızda görebildik. Ama insanlar buna “zaman” dedi. Oysa belki de zaman, sadece bizim o frekansa ne zaman denk geldiğimizdir.

Bazen bu frekansa tek başımıza değil, topluca gireriz. Tarihte aynı icadın, dünyanın farklı yerlerinde birbirinden habersiz mucitlerce aynı anda bulunması tesadüf değildir. İnsanlık, kolektif bir şekilde aynı dalga boyuna ayarlandığında, aynı potansiyeller görünür olur. Ve bazen... Belki de bizden farklı frekansta yaşayan ama aynı mekânda var olan başka topluluklar vardır. Onlar bizim gözümüzün önünde değildir; tıpkı 97.5 FM’i dinlerken 101.2 FM’de çalan şarkıyı duymaman gibi. Zaman, belki de bu frekansların hepsinin aynı anda yayında olduğu dev bir radyo. Biz şu an “şimdi” kanalını dinliyoruz, ama dün de, yarın da, başka olasılıkların yaşandığı evrenler de yayında. Ve belki bugün verdiğin karar, gelecekteki senin geçmişteki sana fısıldadığı bir cümledir. Sen onu duyduğunda “şimdi karar verdim” sanırsın. Oysa karar, zamanın ötesinden çoktan gelmiştir.

Ve belki de biz, “zaman” dediğimiz şeyin içinde değil, sadece hangi gerçeği göreceğimize karar veren görünmez bir frekansın içindeyiz.

Günnur Berber

15 Ağustos 2025

KUŞLAR EZBERİNDE TUTAR GÖKYÜZÜNÜ

5

Kavurucu Temmuz güneşi, bilir mi kışı
ne bilsin şaşırtmayan gözlerini saatlerin
ceylan gözlerini Karatepe'de, İkiztepe'de
bakar zihnini Aladağ zirveleri de devesırtı
cehennemi hâlâ daha zirveleri tutuyor
Haşallar, Çıraklar, Vardar koyuluğu siluet
kuşları örtüyor anıların çomağını
savurucu yaz ortası güneşi görüntüleri
süzüp döküyor ölüm belirtisini
körükleyen kötülükleri siliyor
5 Temmuz 2024 günü unutmanın dili

6

Soğuk lambaları acemi sükûneti günün
nöbet saati dakikası yanlıştan yanlışa
besleniyor bakarsan kamaşır sokak
erken saatin Güneşi ile Zihni kirlenir
seçkin zaten alacası ile gözlenir
nice kirlenir rüyası gençlik heyecanı
gece külü dirilerin

7

baykuş tedirginliği nedir, dam aralığı
gece yalnızlığı gözlerinde gizli
bilir bulutlar gece yalnızlığı
gözlerinde gezilir gezdirir
gizlidir baykuş titizliği sürerken karanlığın içi
tek canlı kendisinin olduğunu düşünür
gece yalnızlığın gözlerinde gizlidir
karanlığın biteceğini bilmek gibi bir şey
kalp sancısı yapışkan yaprakların yüzeyinde
tarih notu tanyeri çiydir bilir baykuş gözlerinin
keskin bakışı göze göze gecelerin güzel uyanmasını bilir
bilir 27 Şubat 2025 gününden ötesi zeyil.

Hilmi HAŞAL

Mudanya, Şubat 2025

ÖZLEM ÇALLI'DAN İNCİLER...

Karanlık bir sahne bu! Rüyanın tam ortasında. Rüya ile kâbusun arasına bir sözcük tanımlanması istenseydi eğer onun fotoğrafı bu. İki sokak lambasının uzaklığı ve yakınlığı. Gecenin ortasında iki sokak lambasının iki yüzlülüğü hatırlatması. İki sokak lambasının başlarını öne eğip her şeyi itiraf etmesi bu. Bir insandan daha cesurca. İşte, rüyanın tam ortasında, rüya ve kâbusun tam ortasında bir sözcük aranıyor! Kaygı mutluluğun tam karşısında, korku sakinliğin epeyce bir uzağında. Dünyada hiç kimse tarafından söylenmemiş daha. Ne Paris'in arka sokaklarında ne İstanbul'un kıtaları bağlayan denizinde. İki yüzlülerin bile kurnazlıkları ile düşünemedikleri bir sözcük. Şimdiye kadar kimse düşünmemiş olabilir, güzel şeylerin bazıları da suskunlukta sözcüklerin en güzelini doğurur. Bu sözcüğü kim harflerle süslerse, gitsin o iki sokak lambasının yanına, hangi şehirde olursa olsun, desin ki; "Karanlığı aydınlatan iki yüzünüz, karanlığa sebep olanlardan hep daha çok yaşasın."

AHMET TELLİ'NİN ŞİİRLE ARASI

Yazar ve şairler için İstanbul-Kadıköy dışındaki her yer taşra mıdır? Kim bilir?.. Mersin Uluslararası Edebiyat Festivali sebebiyle kente çok sayıda yazar-şair davet ediliyor artık. Belki bu sayede de kentin kültür ve sanatına katkı sağlanmış oluyor ve zengin sanat anlayışı ve sanatçı/edebiyatçılarıyla Mersin kenti birçok alanda olduğu gibi yine öne çıkmış oluyor.

Ocak 2024... Kasabaya panayır gelmiş gibi heyecanlıydım. Bu yıl da önemli edebiyatçıların geldiği, çeşitli edebiyat oturumlarının yapıldığı ve okur-yazar buluşmalarının olduğu bir festival yılıydı. Hem bir okur hem de yazan biri olarak orada olacaktım. Ulaşmak kolay olduğundan halk minibüsünü tercih etmiştim. Şoföre; "Kongre salonunda ineceğim" dedikten sonra meraklı bir bakışla konuşan şoför, "Hayırdır, siyasilerden biri mi geldi?" diye sormuştu.

Öyle ya, ülkede birincil öneme sahip olan şey siyaset ne yazık ki. Sanat, edebiyat veya felsefeden uzak bir toplumun, gözlerimizin önünde öylece ömür tükettiklerine şahit olunan bir zamandayız. "Hayır, Edebiyat Festivali var, oraya gidiyorum. Yazar arkadaşlar geliyor." dedikten sonra aldığım cevap karşısında şaşkın şaşkın bakakalmıştım. "Ee hani ünlü değilsin!" demişti bana. Ünlü olmak neydi ki? Bilinmek mi demek istemişti? Bilinmek için bilmeleri gerekmez miydi?

Uzun yıllarını şiire adanmış Ahmet Telli'yle edebiyat oturumu arasında bir bistro masasının çevresinde sigara içerken, festivali izlemeye gelen bir vatandaş yaklaşmıştı. Eli masada duran kurabiyelere uzanırken Ahmet Telli'ye, "Sizin şiirle aranız nasıl?" diye sormuştu. Bir an göz göze gelerek gülümsemiştik. "Şiirle hiç aram yoktur" diye cevapladı Ahmet Telli. Uzaklaştı adam...

Rabia Çelik ÇADIRCI

Beyaz Gemi, eskiden beri göçebe topluluklar olan Kırgızların o ilkel, neredeyse masalsı yaşayışlarını betimleyedursun, tam da bu ilkellik ile beklenmedik inceliklerin kavşağındaki büyük buluşmayı ölümsüz kılıyor.

Öksüz çocuk, “Geyik Ana” ve büyükbabasıyla birlikte göçebe kuşlar gibi, hiçbir yerde tutunamamadan, bozkırlardan ve vadilerden geçiyor. Tutunamamanın öksüz çocuğun iç ülkesine dönüştüğü o tarihsel moment, Sovyet tarihinin belki de hem en karanlık hem en aydınlık ânı.

Bu an, uyandırdığı imgelerin güzelliğine ek olarak, yetime eziyet eden ebeveynin yol açtığı eksiklik ve babayla karşılaşma yanılması hakkında çok şey söylüyor. Fenerleri babaya kavuşma düşünün itici gücüyle aydınlanan geminin seyir defteri, çokça hayal kırıklığını, yalnızlığı, her ânı “Öteki”nde çözülen karşılaşma(ma)yı ve ölümü kayda geçiriyor. Orada çocuklar muhtemelen hastalıktan değil, erken olgunlaşmaktan ve kendilerini büyük gösterme zorunluluğundan ölüyorlar.

Romanın trajik epiloğu duygusal bir ağıta tanıklık ediyor: Bir bayram yemeği etrafında yeniden bir araya gelen insanlar maral eti yiyerek yetim çocuğun bayılmasına sebep oluyorlar.

Çocuğun, kurduğu hayâl dünyasına katılmak için kendini gölün buzlu sularına bıraktığı an, hikâyenin trajik doruk noktasını oluşturuyor. Bir türlü gelmeyen Beyaz Gemi’ye inat balık olmak; gümüşî pullarında tarihsel ve toplumsal momentlerin kaydedildiği, sadece babaya doğru yüzen bir balık...

“Sen gelme Baltek, boğulursun gelme (...)” (s.148)

Suya atlamak çocuğun ruhuna uygulanan bütün kuvvetleri iptal ediyor adeta, okur o anda kendini sanki sonsuz bir şimdinin içinde hissediyor; çocuğun intiharına “Merhaba Beyaz Gemi, ben geldim!” nidasının eşlik ettiği bir şimdinin...

Anlaşılan Aytmatov imgeyi, hafif ocak ateşinde buharlaştırmak yerine, bir şimşek çakması kadar sürede sezgisel olarak kapmayı amaçlıyor. Babaya giden yeni ufuklar, özneyi ölümden önce kapıp ona, saflığını ve masumiyetini ebedileştiren enerjiler bağışlıyorlar.

Roman bu bakımdan, dünü ve yarını şimdide eriten kolektif belleğin kitabı. Çocuğun intihar ettiği gün, zamanın ve uzamın iç içe geçtiği toplumsal bir momentin, geçmiş ve gelecekteki tüm günlerin bir temsili...

İrmak aynı zamanda çocuğun aidiyet arayışının, aidiyetsizliğin sürekli düşmek anlamına geldiği buzlu suların yatağı; “Baba neredesin?” sorusunun bir hançer gibi çocuk ruhuna musallat olduğu suların...

Çocuğun boğulduğu gün, şafağın uçucu özünden mümkün olduğunca azat edilmiş bir ışık huzmesi sızıyor büyükbabanın kulübesine; gidişi, her yerde olmaya eşitleyen bir ışık demeti bu, çünkü çocuk, kavuşmaların olduğu başka bir yerde çıkıyor kıyıya, çünkü o, her zaman her yere giden gelenden yapılmış bir balık... Balık, düş ile babaya dokunmak arasındaki mesafeyi kısalttığı oranda anlatıya metafizik bir genişleme sağlıyor.

Aytmatov intihar momentini kavuşmaya bağlarken, ancak sonsuz beklemenin dünyasından koparacak kadar güçlü olursa bir ‘varış’ olacağına dair romantik muhayyileyi doruğa taşıyor; dünyayla bağları tersinden kesen, koparan geri dönüşsüz bir varışın; bağların, tutakların muhakkak herhangi bir ucundan kesilmek zorunda olmasıyla ilgili bir ‘varamayış’ yolculuğunun doruğuna... Romanın dönüm noktası işte bu ‘doruk’ olsa gerek.

Çocuk ırmağın buzlu yatağında, hem hayâl gücünün sulara yansıttığı babasıyla hem Beyaz Gemi’yle anlaşılmaz bir diyalogu sürdürüyor, çünkü o ırmak Aytmatov’un sözcüklerinin çayırında akan derin bir anlam deresi; hayatın ebedî döngüsünün tansıklarından bir dilsel akışın ırmağı... Ütopya o ânın içinde neredeyse dogmatik bir düzeyde kristalize olurken, akıntının anaforuna kapılıp yutulan düş, sosyalizmin tutmadığı sözler için bir alegoriye dönüşüyor. Ütopya o zaman Sovyet ülkesinin kültür ve düş evrenine bir meteor gibi düşerken, aynı zamanda bir yadsımayı ve yadsınmayı da tarihsel ânın kalbine yerleştiriyor.

Mekânın eşsiz betimlemeler eşliğinde tüketilmesi, uzak ve yakın deneyiminin kavşağında, bekleme, ayrılık, yolculuk, düşsel kavuşma olarak ölüm algısı ile yeni boyutlar kazanıyor. Kaleydoskopik perspektif, Kırgız steplerindeki gerçek hayatın tek başına izin verdiğinden çok daha fazlasına bakmayı ve görmeyi olanaklı kılıyor. Yüksek dağlara, bucaksız steplere ve uzaklara yakınlık yanılsaması üzerinde oynayan bu perspektif, hiç gidilmemiş bir ülkeyi yakın kılarken, bakış ne kadar uzağa nüfuz ederse etsin, görünen şeyin ötesinde görüşü engelleyen yükseklikler olduğunu gösteriyor. Bakarak beklemenin yamacına kazınmış vaatler, Issık Gölüne batıp köklerine bir daha geri çağrılmıyorlar.

Son sözler ve çıkarımlar

Aytmatov, Sovyet Kırgızistan’ında olup bitenler ile öksüz bir çocuğun başına gelenler arasında bir kesişme noktası buluyor, *Beyaz Gemi*’si hem inşânın hem çöküşün seslerinin 20. yüzyıl Sovyet edebiyatı metinlerinde bir çeşit yankılanma biçimi. O, Marksist bir eskatolojinin mitlerini eserine yedirerek bir yazar önsezisiyle, partiye bir uyarı yapmak istemiş anlaşılan...

Cengiz Aytmatov’un *Beyaz Gemi*’si bir Sovyet güzelleme olması aksine, mitlerle sarıp sarmalanmış, mükemmel bir dönem eleştirisi. Roman, yeni bir “sosyalist medeniyet” kurulurken, feodalin enkazını kimin devralacağı ve ona nasıl bir şekil verileceğiyle ilgili bir kavram ve sorun aparatı içeriyor.

Aytmatov’un eserlerinde hayatın perdesi, kâh ağıtta kâh yasta değişip son sahnede ölçsüz bir karamsarlığın ve hüznün ritmine bağlanıyor; durmadan kurulup dağılan evrende hayatı kuran güçlerin asla çözülüp dağılmadığına dair yapıcı bir karamsarlığın ritmine...

Beyaz Gemi’nin öksüz çocuğu farklı bir görme biçimine sahip. O, babayla kavuşma ânını, yorgunluğu, kalp kırıklığını, elinde valizleriyle bu son geçişe kadar beyaz bir gemiyi bekleyen insanları, sütün ve balın aktığı ırmaklardan, dokuz renkli çiçeklerin kırlarından bir ülkeyi,

çocukların yasal olmadığı bir yurt için kanatlarını yakmayı göze alanları; bir kez varmayagörsünler artık çaresiz ve terk edilmiş hissetmeyen, görülmüş ve kucaklanmış çocukların, kavuşmanın mucizevî etkisiyle yeni, postum bir ruh edinen çocukların düş ülkesini gören biri.

Beyaz Gemi, arzunun sisli, belirsiz nesnesi, öksüz çocuğun kalbinde, adeta kendi kendisine karşı gemiyle ittifak yaptığı bir düş masalı; itaatkâr oklar gibi aynı hedefe uçan düşlerin...

Romanda diğer tüm karakterlerin bir adı varken çocuk adsız; orada ‘adsızlık’, masumiyete, aidiyetsizliğe ve her türlü ideolojiden azade yalın “çıplak insan”a gönderme yapan bir şey.

Mutlak bir dünya ve zamandan kopuş fenomeni olarak *Beyaz Gemi* hem kolektif hem öznel bir düşe karşılık geliyor; çocuğun kalbinde bir sarsıntı, bir yalpalama olarak Issık Göl’ünü boydan boya geçmeyi başaran bir düşe...

Gemi ve Göl gidebilmeyi ve sonsuzluğu çağrıştırırdursun kavuşmak, ağırdan sislerle kaplı bir uzaklığa kayıyor. O ülkede olup biten her şey sanki zamanın çok dışında. Öksüz çocuğun iç mekânı, bu ‘zamandışılık’ sayesinde, kimsenin daha ileri gidemediği bir yere kadar uzanan, bir geminin gitmesi mümkün uzaklığın ötesini deneyimleyen, geniş ve derin bir yalnızlık arazisi...

Beyaz Gemi; varoluşu, büyük ve sarsılmaz gerçeğin sınırlarının da ötesine kovalarken kendisinin de, küçük çocuk tarafından Issık-Kul Gölü’nün ulaşılabilir kıyıların ötesine sürüldüğünün farkında değil. Şimdi o gölün derin kalbinde, sınırları ancak bir tansığın yardımıyla çözülen bir düşün yattığı bir batık var; yelkenlerindeki rüzgâr yırtıkları yüzünden randevusuna yetişemeyen beyaz bir geminin batığı...

Beyaz Gemi, babasızlıkla örselenmiş eksik bir varlığın, varlığının çekirdeğindeki eksikliği/ boşluğu telafi etme, giderme arayışı; gemide kendi yansımasını bulan, idealleştirilmiş bir öteki arayışının hikâyesi. *Beyaz Gemi*, o eksik varlığın, dağdan aşağıya doğru yuvarlanan bir kayanın donuk sesine benzeyen ağır, harap iç çekişinin betimi...

Beyaz Gemi, bir yazarın, bir karaağaç gibi toprağına bağlı kalmasının, vatanını hakikât ve şiirle büyütmesinin yazınsal deneyimi; Stalinist çalkantıların, henüz dokuz yaşındayken onu aile mutluluğundan ve bir daha asla göremeyeceği babasından koparıp Moskova’dan memleketi Kırgızistan’a geri sürdüğü bir yazarın...

Aradan geçen onca zamana rağmen Orta Asya insanının bahtı aynı yas ve aynı gemici düğümleri tarafından hâlâ bağlı. Bu düğümleri çözmek için yeni bir düşsel beyaz gemiye ihtiyaç var; tamlık, tamamlanma vaadinin peşinde koşan çocukların düşlerini gerçekleştiren bir gemiye, eksik öznenin etrafında oluşan boşluğu iki kısa düdük sesiyle dolduran bir gemiye...

Sâhi, uzun bir yüzüş düşü nereye götürür? Belki, özlemin içinden bir yuvaya; ruh ne kadar büyükse yuvanın da o kadar büyük olduğu yere...

Kaynakça

Cengiz Aytmatov (1970). *Beyaz Gemi*, çev. Refik Özdek, Ötüken Neşriyat, İstanbul, 2023.

İÇİMDE ÇALAN ŞARKI: RE MAJOR KANON

“Güneş batmadan herkes yuvada olmalı. Karanlık bastırmadan yataklarında uyumaya hazırlanmalı” Bu kuralları sanırım coccinella septempunctata anneleri değil, gündüzleri avlanan başka bir deyişle geceleri avlanmayan tüm anne hayvanlar çocuklarına dikte ediyor. Coccinella Septempunctata yedi noktalı uğur böceği demek. Halk arasında uçur böceği de deniyor gelin böceği de. Gelin Böceği adlandırması feminen. Ben kız böceğim, erkekler de komik duruyor. Gerçi ben gelin melin falan da olmak istemiyorum ha. Benim çoluk çocukla uğraşacak vaktim yok. Dünyayı gezeceğim ömrüm yettiğince. Eh üç sene de fena sayılmaz hani. Kış uykusuna da yatmama gerek kalmayacak. Kış aylarını sıcak iklimli yerlerde geçirecem. Belki leylekler gibi Mısır’a giderim. Avustralya’yı daha çok merak ediyorum, biliyorum çok uzak ama. Saniyede seksen beş kez kanat çırpabiliyorum. Daha çok böcek yumurtası yiyip antrenman yapsam, kanat çalışsam yüze çıkarabilirim.

Elbette bana zarar vermek isteyen canlılar olacaktır. Ben hümanistim, onlara düşman demiyorum. Beni öldürmek istiyor sevmediğinden, nefret ettiğinden, düşmanlığından değil ihtiyacını karşılamak, karnını doyurmak için. Ben aposematik bir canlıyım. Yani parlak canlı kırmızı rengim sahip olduğum zehri ve beni yem olarak gören avcı için yaratacağım tehlikeyi doğada açık bir şekilde ilan etmemin renkli bir yolu. Karşı karşıya gelirsek de bacaklarımın birleşim kısımlarından sahte tadı olan sıvı bırakır ya da ölü taklidi yaparım. Önce nereye ne zaman uçacağımı planlamalıyım. Yumurtadan yetişkin bir uğur böceği olarak ortaya çıkmama kadar geçen süre kırk gündü. Şimdi Temmuz ayındayız. Bir aydır bu göç yolculuğunu kafamda evirip çeviriyorum, gece gündüz. Uyku tutmuyor. Aslında ben bu yolculuğa karar vermeden önceki bir ayda da aram yoktu uykuyla. Gece yaşayan daha doğrusu avlanan hayvanları merak ederdim. Gecenin gizemi heyecanlandırırdı beni ama korkutmazdı. Bir de insanlar, insanların evleri, evlerinin içi meraklandırırdı beni. O yukarıdaki ışık, söylendiği kadar parlak ve sıcak mıydı acaba? Gece kelebeklerinden dinlerdik o yukarıdaki parlak sıcak sarı ışığı. Pek azı çıkardı içeriden. Işığın çevresinde durmamacasına döner döner dönerlermiş... “Kanatlarınız yanmıyor mu? Canınız acımıyor mu?” diye sorduğumda “Gülün dikenine hafifçe değmek gibi” diyorlardı. En son peygamber devesi, bu kelebek koleksiyoncusu kadının evinden bir bacağı sakatlanmış olarak çıktı. Hiç kadının yakaladığı onlarca kelebeği öldürüp camla çerçeveleyip duvara astığını bilse o eve girer miydi? Kayısı ağacına konmuş karatavuk açık pencereden kadının odasının duvarında görmüş zavallılıkları. Çok korkmuş kadın, çığlıklar atmış peygamber devesini görünce. Babası da dürüp büküttüğü rulo yaptığı kalın gazeteyi birkaç kez indirmiş zavallı hayvanın sırtına. Iskalamış çoğunu ama birisinde bacağına denk gelmiş rulo yapılmış gazete. Yere düşmüş. Daha terlikli ayağıyla üstüne de basacakmış da kız bağırması “yapma, terlik kirlenir” diye o zaman adam gazeteyle ittire ittire zavallımı, açmış sineklik kapısını verandaya atmış. Ayağı aksıyor acıyordur da ama o “Önemli değil, uçamıycam işte o kötü oldu” demişti. Herkes yemek götürecekti. “O bu hâlde ortalarda görünmemeli” demişti annem “Şimdi dost düşman herkesin gözü üstünde, işi zor; kolay av”

Çok sessiz bir gece. Cır cır böcekleri ötmüyor, yakınlardaki kurbağaların canhıraş feryatları duyulmuyor, bu gece köpekler de havlamıyor, sadece gülün üst dallarında sevişen annemle cici babamın hışırtıları. İleride, kelebek koleksiyoncusu kadının bahçesinde parlak yeşil ışıklar görüyorum, yanıp sönüyorlar. Bahçesine uzay aracı indiğini söyleyen insanlara benzedim. Fosforlu yeşil ışıklardan biri bana yakın bir mesafede yanıp sönmeye başlıyor çok geçmeden. O kısa aralıklarla yanıp sönerken içimde Pachelbel’in Canon D Major’u çalıyor. Işığa gitmek istiyorum. Annem beni fark etmez. Birkaç gün önce de teyzemle eniştem hava kararmadan odalarına çekildiler. Ertesi gün öğleni buldu yanıma gelmeleri. Kalbim çok hızlı atıyor. Korkmuyorum heyecanlıyım ama, ışık çok uzakta değil karanlığı aydınlatıyor. Başarabilirim.

Şimdiye kadar gördüğüm en güzel şeydi. Parlak kırmızı küçücük kanatlarını kapattığında muhteşem yuvarlak hatları ortaya çıktı. Benim yirmi milimlik sıkıcı siyah uzun gövdeye tam bir tezat oluşturunuyordu. Beni cazip kılacak tek şey karın bölümümden verdiğim üç saate varabilecek yeşil ışığımdı. Hal k arasında “Yıldız Kurdu” diye de adlandırılırız. Isırarak zehirlediğimiz salyangoz ve larvalarla besleniriz. Enerjinin tamamını ışığa dönüştürmek dünyadaki diğer enerji kaynaklarıyla karşılaştırıldığında yalnız bize has. Haberleşmek, tehlike anında birbirimizi uyarabilmek yani düşmanlarımızdan korunmak, eş bulmak için ışıklarımızı kullanıyoruz. Parlak ışıklar vermemizin nedeni kimyasal maddeler. Bizi yiyen canlıların kusmasına neden olabiliyoruz. Hatta arkadaşlarımızı yiyen bazı kurbağalar zıplarken ışıklar saçıyor. Bu, çocukların ışıklı oyuncak hayvanlarını çağırıyor. Büyük büyük büyük dedem 1898 yılında İspanya - Amerika savaşı sırasında yaralanan bir askeri ameliyat eden doktor William C. Gorgas’ın ışıklar sönmeye aydınlatmada kullandığı bir kavanoz ateş böceğinden biriymiş. Benim de hayalim Yeryüzü Doktorları’yla dünyayı gezmek. Daha doğrusu ben ve ekibim, ışığımızla en ücra teknolojinin olmadığı yerlerde karanlığı aydınlatıcaz. Ateş böcekleri göç etmez. Taşıma araçlarıyla topluca yer değiştirmiş olucaz. İlkbaharda pupa oluşmadan önce birkaç yıl larva aşamasında kalabiliyoruz. Ama larva aşamasında yıllarca kalmayıp hızla pupa aşamasına geçicez. On gün içinde de pupalardan yetişkinler çıkabiliyor.

Ah Yüce Tanrım! Şimdi tüm bunları ben sesli mi düşündüm? Yani içimden geçirdiklerimi siz duydunuz mu? Hay Allah dilimi eşek arısı soksun. Kim bilir boşboğazımla nasıl sıktım sizi. Çok özür dilerim küçük hanım. Kendimi de tanıtmadım: -“ Ben Fosforlu. Emrinizdeyim efendim”

-“ Benim adım da Kırmızı. Uçarken de ışık saçabiliyor musunuz?”

Şehnaz İŞERİ

Foto: Dilek Dilber

Uyarı: Derin felsefecileri gür ormanlara benzetirim. Kitaplarının içinden geçilip gidilmesine izin vermezler. Felsefi av malzemeleriniz yoksa felsefe ormanlarına dalmayın. Derin felsefe içeren şiirler ise mayınlı orman...

Sizin akıl hocanız var. Benimse kalp öğretmenim.

Bernard Shaw, bize saçma geleni düşünmeye oturanı eleştirmiyor, akıl çemberine düşmeyi reddedeni aptal sınıfında adeta buduyor: “Bir aptalın beyni felsefeyi saçmalığa, bilimi hurafeye, sanatı da ukalalıya yorar.”

Aptallığın ölçüsü nedir? Derin düşünememek ise herkesin alnına aptallık damgası vurulabilir. Yok, güzel olanın, merdivenlerin üst basamağında oturanların saçmalıkları deha ürünü sayılacaksa vay halimize! Bir filozofun beynimizi olgunlaştıran sözlerini, beynin üst katmanlarına çıkardığı sözleri değerlendirmek bize yeter. “...herkes mücadele ettiği şeyin büyüklüğü kadar büyüktür.” diyen de, “İnsanlar ne söylemesi gerektiğini bilmiyorlar, sadece bir şey söylemek gerektiğini düşünüyorlar.” diyen de aynı felsefecidir: Soren Kierkegaard.

Bilimi hurafe olarak değerlendirme bunama belirtisidir. Evet! Arapça “hurafe” “bunamak” sözcüğünden gelir. Hurafe yerine “usture”yi kullanan babamı köyün filozofu olarak görürdük. Esatir sözcüğünü öğrendiğim gün geçmiş günlerin kapısını çaldım.

Fetva'nın “yiğit, delikanlı” anlamındaki fetâ'dan gelmesi ne garip!

Ateşin vaftiz çocuklarıyız, öyle mi? Hayır, hayır! Peki, düşünce ateşinin külü? Bin kez hayır! Neyiz ve nerdeyiz? Biz XXI. yy'da yataktan kalktığı halde hiç uyanmayanların ülkesiyiz, ülkesindeyiz! Vay halimize, eyvah halimize! Kırıp durmayın gözkapaklarınızı! İki kulak arasından geçip gidiyor rüzgârlar...

621 yıl geçmiş Simavnalı Şeyh Bedreddin'in Serez Çarşısı'ndaki infazının üstünden... Fetva makamları bir kez olsun kitabı ortasından okumadılar, buyruğa uygun fetvalar verdiler.

Yağmur vardır, kasvet vardır Serez'de. Ve onlarca canın akan kanı. O kan yağmurla çıkmaz. Kazınırsa Deccal ve Mehdi efsanelerine yüz vermeyen Bedreddin'in Varidat'ı çıkar altından. Fetvaya zorlayan karar vericilerse dünün kitaplarında kurumuş birer kebekeçten başka bir şey değildirler.

421 yıl geçmiş... Bu kez karşımda dik durmayı bilen bir filozof: Bruno. Özgürlük savaşçısı bu adama davasından vazgeçirmek için işkence ettiler, ama o davasından geri adım atmadı.

Sapıklığını ilan edip ölüm fermanını imzalayan yargıçların kendisi kadar cesaret sahibi olamadıklarını haykıran Bruno yakılsa da, külleri Çiçek Meydanı'nı örttü. Felsefesinde ne mi vardı? “Tanrı, iradesini hakim kılmak için yeryüzündeki iyi insanları kullanır; yeryüzündeki kötü insanlar ise kendi iradelerini hakim kılmak için Tanrı'ya kullanırlar.” sözü.

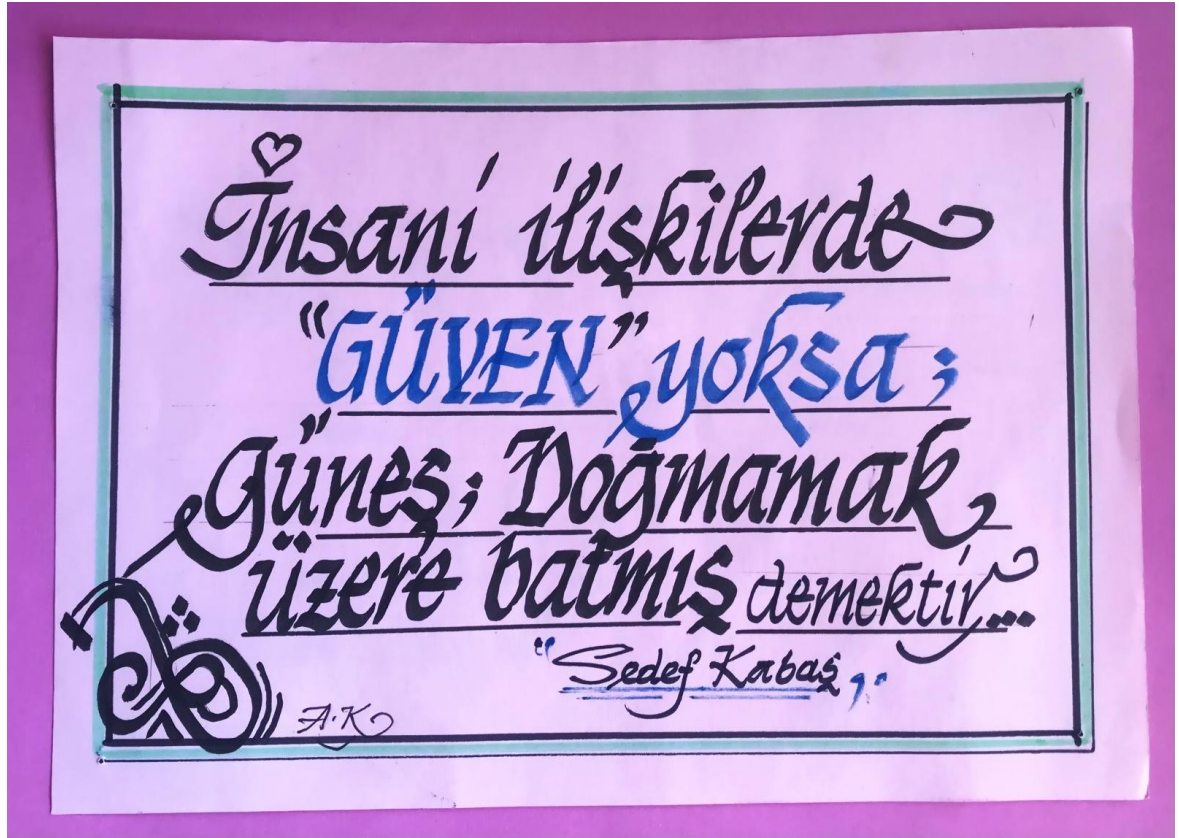
-Ne iş yapıyorsunuz, dedi.

-Bellek temizleyicisiyim, diye cevapladım. Ama siz felsefeci deyin!

Belleğin atlas gibi gerilip yayılmasını mı istiyorsunuz? Felsefe kitaplarına koşun. Felsefe insanın mihenk taşıdır, ruhun bilek taşı. Sözler onun hassas terazisinde ölçülür, aklın akıp gittiği labirentlerin sağlamlığını o test eder. Aklıma zalimler zalimi Korintoslu Periandros düştü. Kırk yıllık iktidarı döneminde yaptırdığı su kemerleri, Korint Kanalı'nı açma düşü, Atina'yla boy ölçüşebilecek eğitim seferberliği Periandros'un ününe ün katar.

Felsefe eğitimi alanların, “Korintoslu yedi bilgiyi bilmesem de Periandros'u nasıl unutturum?” diye mırıldandığını duyuyorum. Bias, Pittakos, özellikle Thales, Khilon, Kleobulos, ve Atina'lı büyük Solon.

Dünya'yı uygarlığın beşiği haline getirirler de bütün tiranlar gibi Periandros da ürkütür. Felsefe den nasibini almamış komşu Miletos'a (elbette orada zalim Thrasybulos hüküm sürmekte) elçilerinden birini gönderme gafletinde bulunur. Thrasybulos elçiye Miletos'ta neler yaptığından söz eder, yemekten sonra eğilip koluna girerek ekin tarlalarına götürür. Elçi ekin tarlalarına neden geldiklerini sorunca, tiran birkaç ekin başağının boylarının uzayıp gittiğini gösterir, başakları avucunun içinde toplayıp kesip atar. Elçi şaşkıncıdır, tirandan izin isteyip o gece yurduna döner.

Kaligrafi: Abdullah Kasap